

CHRONWALL

Sv. saml.
Polygr.

Folkskrift. 2

Kungl. biblioteket

0 0000 000004694

№ 2.

Se bokens och åter å detta omflogs baksida!

Wagor nytt och riktigt intressant!

II.

Reseminnen

på vers och prosa,

samlade

under en färd från Falsterbo till Haparanda
genom alla Sveriges 90 städer under
åren 1873 — 77,

af

J. H. Chronwall.

Boken innehåller bland annat: sänger om Bohus ruiner, Säterhund (Snöskallen), Kalun, Sala silfvergruva, Skåne, Jönköping, midiommaralen i Norden, samt sänger om Dalarn, Söderköping, Norrköping, Uppsala, Göteborg, Stockholm o. s. w.

Pris: 10 öre.

1877

Uppslagen 1,000 exemplar.

Frans såsom bondgösse.

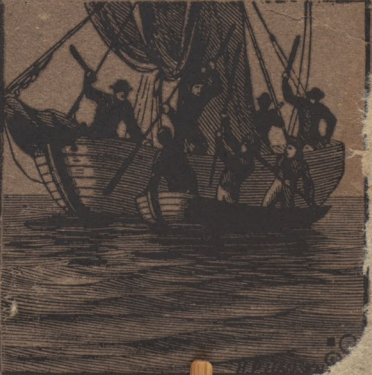
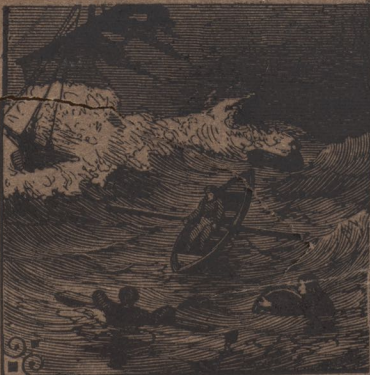
Frans tar afsted af Karin.

Frans såsom tiggare.

Frans öfverfallen af vilbar

... som heter "Frans och Karin".
... och sjös. Dessa illustrationer finnes i en bok...

0 0000 000004694

Reseminnen

på vers och prosa,

samlade

under en färd från Falsterbo till Haparanda
åren 1873 — 77.

af

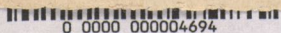
J. H. Chronwall.

Stockholm 1877.
J. W. Swensson Boktryckeri.

Wätte dessa "Minnen" flyga
wida öfwer stad och land!
Framför allt, o, må de smyga
sig till mången god wäns hand! —
Då min affigt wunnen är,
och ej mera jag begär.

0 0000 000004694

Reseminnen,

samlade under en färd från Falssterbo till Haparanda.

Jag farit widt, jag farit bredt,
och mycket jag i landet sett. —
Min resa jag beskrifwa will,
om I, go'wänner! lyhnen till.

Ungefär nitton och ett halft år förflöto af min lefnad, under hvilken tid jag läste många wadra berättelser om herrliga länder o. s. w. Men ännu hade jag blott en dunkel aning om werlden och hwad deri är. Jag hade ännu ingenting sett annat än 1 a 2 qwadratmils nta af mitt eget fädernesland. Dessa 2 qwadratmil kände jag någorlunda till.

Min werld war liten, snart för trång.
Jag önsfode så mången gång
att fly, som fogeln ur sin bur,
ut i Guds herrliga natur.

Men hwarifrån skulle jag få penningar till min resa? — Ur månens blanka silfwerfärfwa kunde jag intet taga; ty den kunde jag ej nå; och om jag hade kunnat räcka dit, hade wäl "gubben med kälstocken" slagit till mig, så att jag ej fått något ändå. Ja — det är swårt att wra en fattig Lazarus; men det är ändå bra, blott man har hopp och mod i sin barm och förlitar sig på en mild och nådig Försyn. Då kan man se sin framtid ljus för sig. — En lycklig dag fick jag ändtligen upplefwa: Apollo, sångens och skaldkonstens "yfwigt lockige" herrskare, gaf mig en lyra, ur hvilken några poetiska fjärilar flögo. — "Gif en af dessa kringwärmare will jag blifwa", tänkte jag för mig sjelf, och lemnade snart min lilla, wälbekanta werld med hopp om att kunna försälja några af de poetiska fjärilarne och sålunda uppnå min bestämmelse i werlden. — Gifwad för att läsa och skrifwa har jag alltid varit. Understundom war min snälla mor så fattig, så att hon ej kunde köpa bläck och penna åt mig. Då skref jag med spetsiga träpinnar och en forts bläck, som jag sjelf tillagat

af storfstensjot. Jag utgaf redan wid 7 års ålder en liten tidning till de små barnen i den byn, hwari jag befann mig. För tidningen, som utkom hwar Lördagsmorgon, skrifwen med min egen hand, war jag sjelf ansvarig utgifware och redaktör. Texten i den anspråkslösa lekafstidningen bestod till största delen af hwad som händt i byn och hwad jag hade hört berättas af gamla gubbar och gummor. En stor del hade jag skrifwit af efter gamla tidningar, som jag hittat på pastor Lindbergs sophög. — Således hade jag böjelse för det litterära ända från mina barna-år. Fjärilarne, som jag först (1872) i tryck utgaf

de woro mycket små och späda,
men kunde mig likwäl båd' föda och kläda.

Allt flera och flera af dem utkommo. Till slut öfver-
swärmade de, som wi i det efterföljande få se, hela Sverige,
liksom gräshoppor. Men solen blef ändå ej förmörkad, som
det händer, då någon sty af gräshoppor kommer förbi. Folk
upprepade wisserligen ofta för mig, att "den, som är poet,
blir aldrig fet"; men det brydde jag mig icke alls om att
höra. Jag förnam ännu icke någon hunger, annan än hun-
gern efter ambrosia (gudamat), hwilken jag wisste war att
finna i de stora skalbernas arbeten. Jag blef också rikligen
bespisad med sådan mat hwar qväll, ty jag ägde en med de-
ras arbeten wäl försedd bohylla, som jag sjelf, genom för-
tjensten af att sälja mina fjärilar, förskaffat mig. Min and-
liga dryck hämtade jag ur Mimers klara wåg, min kroppsliga
ur ett krus, fullt af källwatten. Morgonrodnaden för min
sångmö uppgick ej wid min födelse, utan wid 19 års ålder i
en wacker trakt sydoft om staden Lund. — Förut hade jag
ej upptäckt att jag kunde skrifwa vers. Det war i Lund mina
första bewingade wareser utsläpptes. Det war under Lunda-
gårdens gröna och lusande kronor jag gicf mången aftonstund
och tänkte på min älsklingskalb Tegners odödliga skaldestycken.
Det war här jag första gången drömde om en resa genom
mitt kära fosterland, Sverige. Långe dertför lefwer i mitt
minne den gamla universitets-staden

Lund,

som ägde år 1875 11,680 invånare. Utom dessa många "surlimpätande" finnes en hel del andra, som är der för att lefwa af witter spis. Sit' höra de många unga Apolloföner, hvilka, lätt som fjärlar, swäfwä omkring på gatorna efter slickor och dyligt — hafwande på sina lärda hufwuden hwita mösfor, hwari hela Olympiska gudawerlden dwäljes. — Utanför eller rättare sagdt midtför akademiska föreningen står en wördnadswärd staty, föreställande Frithiofs skalden Tegnér i inspirationens himmelska ögonblick. Han står, stödd mot en runsten, med blicken riktad mot det i lifstiden honom så kära Lundagård. Jag war flera gånger inne i det rum, hwarest den store skalden under början af detta århundrade i flera år bott. Rummet är mycket enkelt och lågt. Man kan här tillämpa ordspråket, som säger: "Stora hjälar bo ofta under låga taf". Ja, i detta låga och till utseendet dystra rum war det som "Frithiofs saga" samt skaldestycket Arel med flera andra mästerwerk författades. — Stadens märkwärdigaste byggnad är och förblir säkert alltid des jättelika domkyrka, hwarom Tegnér skrifwit:

"Der bygges är ut, och der bygges är inn;
och dertill Him
är skuld; men ej domkyrkorådet."

Under alla de år jag warit i Lund har kyrkan warit under reparation; men ännu är den dock icke färdig och blir det troligtwis aldrig, ty medan man reparerar på ett ställe, ramlar den på ett annat. Lund är en ganska treflig stad, omgifwen af en mycket bördig och wacker landsbygd, och har en mycket widsträckt utsigt öfwer både sjö och land, oaktadt staden ej är belägen på någon höjd. Lund är mig af hjertat kärt, ty der träffade jag en gång på den skönlockiga feminina warelßen, som blef idealet för mina tankar.

En himmelsk engel lik hon war.
för mig så skön och underbar.
Må andra tabla henne! men
hon är och blir ändock min wän.

Kanske, när jag har sträfwat ut,
min sköna brud hon blir till slut.

Jag lemnade Lund år 1873, på efterhösten, sedan jag
författat och infört i "Lunds Weckoblad" efterföljande lilla, men
hjärtliga affkedsång:

Farmål, du stad, med din omgifning sköna!
I dig en gång wår "Frithiof" diktad är.
Farmål, du Lundagård, du dunkelgröna!
Nu är det höst, och winterns dag är när.

Ha'n tack, I wänner, som uppmuntrat sängen!
Till andra orter jag mig hän beger.
Farmål i dag — kanske för sista gången.
Wå frid och glädje hwila öfwer Er!

Från Lund reste jag till den betydliga handels- och fse-
fartsstaden.

Malmö,

som är belägen omkring 58 mil från Stockholm, 1 1/2
mil från Lund, ägde år 1875 ungefär 31,000 invånare.
Stadens wackraste platser äro Stortorget, Gustaf Adolfs
torg, södra och östra promenaderna, den wid slottsplats på
senare tid anlagda utmärkta planteringen samt två stora
kyrkogårdar, nya och gamla. Den förwa mycket wackert anlagd,
den senare besfuggad af många höga och åldriga träd, under
hwilka med skäl man kan gå och tänka Wallins sköna ord om
de döde:

"Så fridfullt de uti Herran somna,
så hujligt helsa de Herrans dag.
De ur bedröfwelsen äro komna
och undan ödenas alla slag.
Ej mera fångna
i jordebanden;
de äro gångna,
så talar anden,
de äro gångna till friden heik,
och deras gerningar följa dem."

Bland stadens mest storartade och wackraste byggnader må
först nämnas Sanct Petri kyrka, eller som hon i Malmö kallas
"Ewensk-kyrkan". År 1319 lades grunden till henne. Inom

deß höga och marmorlita murar predikades Luthers lära första gången i Skåne af Claus Mortensen, kallad understundom "Claus Löndebinder", emedan hans fader war tumbindare. Stadens andra kyrka är Caroli-kyrkan eller "Lysk-kyrkan", hvars hwall är prydt med många wädra och tilltalande målningar, föreställande bland annat: yttersta domen samt Jesu födelse och döb. En katholsk kyrka är på senare tiden uppförd wid sydsödra promenaden. En utmärkt wacker och dyrbar byggnad wid Stortorget är det prydliga nybyggda rådhuset. Staden är liflig och rik på folk: men der mycket folk är, finnas också dåliga feber. Jag får tillstå ett så många råa, obildade uttryck och så många grofskorniga swordomar, som jag der, synnerligen bland arbetare hörde, kan jag knappt minnas ha hört i någon annan provins. Jag gick på öster-wärn bakfester twenne arbetskarlar, hvilka hemkommo från sitt arbete en mörk vinterqväll. Knappt hade de gått 300 steg, förrän jag från deras läppar räknade 126 swordomar af allra gröfsta slag. Hade den lockhårige vittre Calle Andersson i Göteborg hört detta, hade han bestämt sagt: "Ah häh! det war en sorglig historia!" Men jag säger: det war ett sorgligt studium att höra så många eder på en gång. Widare i texten! — Jag har aldrig hört några, som göra så mycket narr af folk, som skänningar. Ute på landet har hvar och hwarannan öknamn, somliga riktigt ärefränkande och fula. Det, som mer än folk och hantibusar lifwade mig, war att se de många i hamnen än gående och än kommande skeppen. Dessa — tyckte jag — lifsom förde hwisfningar från fjerran länder och folkslag. — Malmö hamn är nu mycket utwidgad och försönad. Wid klart wäder kan man derifrån, då man kastar blicken öfwer Öresund, se det wid westra horisonten framskymtande Köpenhamn med deß många skepp och höga torn. Bland dem är "Vor Frelsers Kirke" det högsta. Från denna nu beskriwa Skånes största stad reste jag till

Landskrona,

med bantåg. Staden ligger 67 mil från Stockholm och 6,1 mil från Malmö. Knappt war jag utkommen från stationen på gatan, förrän jag fick se — hwad såg jag? — fyra

raglande hamnbusar och tre bito hujarer. En af dem, som hörde till den sistnämnda militära "skoffan", råkade i fyllan och willan att stöta mot min lekamen. Så snart jag såg att karlen war knäckt, blef detta qwåde kläckt:

Fosterlandsförwarare!
Du på gatan bör gå rak,
icke, lit ett kronowrat,
stöta mot en resande,

hvilken är, som du ej full.
Bore jag blott stans patrull,
jag till "kurran" förde dig.
(Han wänder sig om och glör)
Jo, jo — glo du! — Se på mig!
(Han raglar ner åt gatan.)

Knappt woro dessa orden sagda, förrän min önskan gick i fullbordan.

Nu polisen honom tager.
In i "kurran" blef han satt.

Ute war det ljusan dager;
men i "kurran" — der war natt.

Jag styrde min gång vidare bland gator och gränder. Till slut träffade jag en glad figur, nemligen bokbindaren Herr S. P. Andersson.

Mig på kaffe bjöd han strax.
Detta war en treflig lag.
Snusa kan han, språka med.
Man kan stratta med bested,
när, som han begynner tala. —
Wärre, än en häst kan stala,
löper tungan i hans mund.
Än om sup i morgonstund,
än om turken och hans krig,
än om böcker, än om mig,

än om räfwen och hans stig,
än om Scharling, än om sig,
än om Stockholm än om Sjö
talar han, det må Ni tro.
På torgdagar reser han,
säljer böcker, om han kan,
annars får han hemåt wända
och en bön till himlen sända,
trösta lilla makän, som
fitter i sin fattigdom
med en, pung som blifwit tom.

Sonom antog jag strax till bokbindare. Han har sedan des (1872) b undit ihop wingarna på 125,000 fjärilar. Jag war glad åt att kunna hjälpa honom med hwad jag kunde. Mig har han antagit till födelsedagspoet. Det är i grund och botten en treflig karl. — Landskrona är en stad med ypperlig hamn, som högst sällan blir isbelagd. Den är 30 fot djup inne wid kajen. Härifrån kan man mycket präktigt se det danska bördiga och skogbewugna fastlandet. Det ligger på motsatta sidan af Dresund, liksom en blågrön, dunkel frans, och hägrar för ögat, då man kastar blicken åt westra himlranden. — Landskrona är anlagdt 1413 af Erik XIII, har på senare tiden gått betydligt framåt i flera riktningar, räk-

nade år 1875: 7,670 inn. Bland fabriker må i främsta rummet nämnas den stora sockerfabriken, som för ett par år sedan lades i aska, men har nu åter igen stått upp derutur.

Mången sockertopp den har
tillverkat uti sina dar.
För hwarenda käring är

den fabriken säkert kär;
th, fast hon är "arg som pocker",
skall hon derifrån ha sitt socker.

En mycket herrlig utsigt mot ön Sven, der Lycho Brahe fordom hade sitt observatorium, wid namn Uranienborg, har man, då man går upp på de höga, gamla slottswallarne, som äro belägna nordväst om staden. Ön är mycket liten; men höjer sig på en gång djerft och betydligt öfver hafwets yta och ser serdeles täck ut. — Från Landskrona reste jag till en af Skånes äldsta och märkvärdigaste städer

Helsingborg.

Från denna stad, liksom från Landskrona, utskleppas en betydlig mängd spannmål samt ladugårdsprodukter. En spannmålshandlande, wid namn S. Sohlberg, blef jag bekant med. Han war i mitt tycke en glad, poetiskfärdande warelse, som fördjupat sig mycket i synnerhet i Sehlstedts dikter. Han bjöd mig till sitt wackra och fridfulla hem. Der war niig godt att wara.

Wi talade om poesi
uti den sena qwäll;
och tanken flög, förnöjd och fri,
mot himlens mörkblå päll.
Den gamla frun poetisk blef,
när jag för herrskapet bestref

min färd i diktens sköna land.
Hon log så gladt ibland. —
Mamsjellen wid sin lampa satt
och ydde — tror jag — på en hatt.
Herr Sohlberg sjelf satt, lit sol,
wid bordet på en stol.

I Helsingborg på en fin restauration blef jag af Herr Sohlbergs broder presenterad för den store finske skalden Lope-lius. Han war en språkham och på snillrika infall rik person, wärd den hyllning, som Nordens folk tillagnar honom. Fastän han nu war temligen till åren kommen, hade han dock ett friskt och ungdomligt utseende, hwarför jag tänkte om honom följande:

Ur hans lyra strömmat har
och strömmar än
herrlig poesi.
An på sina gamla da'r
är han såsom ynglingen,

swär mist, glad och fri.
Dwinnohjertan tjuvar han
med sin kruswa sång.
Lätt hans harpa känner man
på de sköna gång.

Han war i Helsingborg blott på ett kort besök; sedan reste han wißt igen hem till Auras älskade nejd, eller "de tusende sjöarnes land". *) Swart han egentligen tog vägen, wet jag ej; men ännu lär han finnas på vår planet, ty jag har flera gånger hört hans lyra stämmas, senast wid Runebergs död, 1876. — Afwen gjorde jag mig bekant med den gamle och inom tidningsområdet mycket framstående redaktören Borg. Jag war uppe hos honom en afton; då presenterade han mig för en annan gråhårig herre, af sina bekanta och sade, att jag war en poet. Det war mörkt. För att riktigt kunna betrakta mig från "topp till tå" (som det heter på hwardags-språket) lät den gamle beskedlige redaktören tända ljus i rummet, så att jag riktigt kunde bli synlig. "Ni är liten" — utbrast den gamle, äremördige, främmande herren hos redaktören, — "men jag hoppas att Ni sedan allt kan ändå bli en stor man på det litterära området!" o. s. w.

Jag stod så lugn,
som en tafelugn,

och hörde på
den herren med de lockar grå.

Och tänkte på en liten strof, som jag tror wißt den store kristfästallaren Ridderstad en gång skrifwit:

"Min bana hon är börjad, men ej slutad, är ett fragment. —
Med denna bitt jag tryggt kan se i ögat hwar recensent."

Skönt tyckte jag det war att wistas på de höga, grönkädda bergen, som omgifwa Helsingborg, och blicka öfwer det smala sundet mot den midtemot liggande danska staden Helsingör, och se desz utmed Öresund liggande höga och wackra slott, Kronborg, samt den bördiga och med öfwerflädliga sädesfält böjande skånska slätten. I närheten af Helsingborg finnas flere rikhaltiga stenkolsgrufwor. Staden är mycket oregelbundet byggd, är ganska backig och kommer derför sent att täsla med andra städer i skönhet. Berg och kullar omgifna den på de tre sidorna; "men på sjerde sidan är hafwet." Högt öfwer staden höjer sig en gammal, ganska wacker ruin, kallad "Kärnan". Den war fordom det starkaste tornet i stadens befästade borg; äger ännu 5 våningar och är 104 fot hög, 54 fot bred, samt har murar af 15 fots tjocklek. Sedan jag besett den

*) Finland.

danska staden Helsingör, des höjder och vackra alléer, reste jag från Helsingborg, som ligger 7, 7 mil från Malmö, den 7 Jan. 1874 till

Ystad.

Denne stad ligger 61,7 mil från Stockholm, äger omkr. 7,000 "skänstnackande", menliga individer. Ystad war i 13:de sekellet rätt betydligt. Hansförbundets makt och orolighet gjorde att staden på 1600-talets början gick något tillbaka; mest lysande war den under kontinentalsystemets tid, och har allt sedan des varit en anseelig handelsstad. Emedan den är gammal, är den ej mycket regelbundet byggd. Trakten närmast Ystad är kal och ful; men wandrar man vidare ett stycke från staden, träffar man de allra vackraste och största herresäten. — Från Ystad reste jag den 5 Februari 1874 till den några mil derifrån belägna lilla fjöstad

Cimbrishamn.

Staden är ganska gammal och kallades på 1300 talet för "Simmershaffwen", idkar nu en betydlig spannmålsexport, har ett af tjocka, wälmående rusthållare flitigt besökt hotell wid namn "Sanningen".

Men jag förfätrar här att många lögner smidas der från solens uppgång till des nedergång.

Ej sanning talas i Wachtempel; en enda gäst der, till exempel, ljuger mången gång en lögn, som är tolfstusen alnar lång

Derifrån begaf jag mig den 18 Februari 1874 till den utmärkt vackra och wälbyggda stapelstaden

Kristianstad.

I Helgeåns klara wågor spegla sig denne stadens tinnar. Herrligt är att wandra på Kristianstads breda och raka gator om qvällarne, sedan de många lyftorna blifwit tända. Det ser ut som om hela den långa lyfttraden wore en enda lång, klar ljusstråle. Roligt är det också att höra hornmusikken hwar middag, utförd af det genom staden marscherande, vackert klädda garnisonsregementet. Ett mycket trefligt och naturfönt tivoli finnes strax wid kyrkan. Staden har omkring 8,000 invånare,

ligger 52 mil från Stockholm samt 10 mil från Malmö. —
Med bondstjutsreste jag derifrån den 11 April 1874 till

Sölvesborg.

Staden exporterar fill,
brännvin, tobaksblad och läder.
Säkert är det att den vill
siiga högt bland Sveriges städer.

Men en småstad dock den får
bli, kanske i tusen år.
Men kanske den dukar full,
blir, som annat, stoft och mull.

Jag, tillhammans med en listig och språkäm urmakare
samt en välmående bagare, wid namn Bong och en annan
mera tygt individ, gjorde en utflykt till den s. k. "Bäckan-
ders källa", hvilken är belägen en åttiondels mil utanför staden,
inne i skogen. Källan har fått sitt namn efter en stomakare,
som hette Bäckander. Sedan han i flera år fört ett oregel-
bundet och tygellöst lefwerne på Bachi breda väg, "som drager
till fördömmelsen", slog han läger i skogen som en eremit wid
nämnda källa. Sedan des förtärde han inga starka drycker
alls, utan drack af källans watten, hwilket troligtwis gaf honom
nya krafter, så att han lefde i många år i sin ödsliga skog,
undwikande allt fällskap. Efter hans död började sölwesborgs-
boarne tro, att wattenet i den undergörande källan skulle vara
mycket helsosamt; därför begagna de nu henne som en liten
"helsobrunn", och göra ofta som wi utflykter dit. Urmakaren
wille att jag skulle göra en utförlig beskrifning om Bäckanders
källa och lefwerne, men emedan jag ej känner ither till ämnet,
än hwad han i forthet berättade derom, kan jag ej skrifwa
mer, än hwad jag nu i detta lilla stycket skilbrat.

Senåt wi gingo,
bafar'n,
urmakar'n
och jag.
Loddy wi fingo,
man öfwer lag.

Kolig,
sotig
dagen war.
Åstönrodna'n brann så klar,
tills hon brunnit ut.
Slut.

En liten lemning af ruinen efter Sölwesborgs gamla slott
ligger ännu qwar på en hög fulle strax utanför staden wid
hannsidan. — Från Sölwesborg reste jag återigen med bond-
stjuts den 27 April 1874 genom en sön, romantisk trakt,
prydd med herrliga skogsbewirna kullar och klara, glittrande

wikar, tillhörande Blekinges naturföna skärgård. Vägen fort-
sattes till stapelstaden

Karlshamn,

som är belägen i en af Blekinges mest naturföna trakter, den romantiska Marumsdalen, och är särdeles väl bygd. Staden kallades fordom "Bodetull" och fick stadsprivilegier och sitt nya namn 1668. Karlshamn har flera gånger varit föremål för fiendtliga anfall, särskildt under Karl XI:s regering; men har sedan dess endast varit härjad af wädelb. Wid inloppet till hamnen ligger det nu åt förgängelsen lemnade kastellet Karlsten. Staden ligger 49 mil från Stockholm, 22 mil från Malinö. Derifrån reste jag med ångbåt den 20 Maj 1874, till den inom sin skuggiga ro rasst framskridande köpingen

Konneby,

som är ärligen besökt af flere hundrade helsofskande brunnsgäster. Köpingen, som är ganska dyster och folktom om vintern, får wid brunnstiden den 1 Juni ett mycket lifligt och festligt utseende. Alla ångslupar sättas i gång och föra resande fram och tillbaka i den af lummiga träd bestuggade ån, som leder förbi helsobrunnen och till slut utnyminar i den tjusande och med otaliga holmar prydda skärgården; alla schweitzerier och restaurationer öppnas; alla fanor hisjas; allt hwad som lif och anda har glädes och får rörelse; huswärdarne ha rummen i ordning och bjuder de resande vara wälkomna, musikanterna fatta tag i sina instrumenter och blåsa lif och rörelse i de giftbrutna och af allehanda sjukdomar lidande patienterna. Wid Konneby finnes ett ganska anseeligt wattenfall; wattenet nedstörtar med ett wäldigt dån från en brant af 20 a 25 fots höjd. — Från Konneby reste jag den 9 Juni 1874 till den mycket väl befästade örlogsstaden

Karlskrona.

Staden äger flera högtuppfjutande och wädra kyrkor samt ser ganska storartad ut från sjösidan; men när man kommer in till kajen, så försvinner mycket af det sköna intrycket, som staden gjorde på ens sinne. Den är ganska re-

gelmäsfigt bygd, men har mycket backiga gator. En resande fröken från Lund blef uppmärksam på, att staden hade ett ofantligt antal krokryggiga käringar; hon hade aldrig förut sett så många, tyckte hon. En annan person påstod, att detta kom sig säkerligen af att gatorna äro så svåra för dem att komma uppför. Jag var der just wid det tillfället då kungen skulle komma och inviga banan. Det fanns icke något skepp i hamnen, och icke något hus, hvarken inom eller i närheten af staden, som icke var slaggbeprydt. Hoglands park, den utmärktaste man kan tänka sig, var särdeles festlig att se. Midt emot var en äreport upprest, hvarigenom kungen skulle åka. På många herrskapsbyggnader kunde man läsa de af blommor och blad sammansatta orden: Välkomne, Oscar och Sophie! I närheten af hangården, wid det tillfället kungen väntades, var staden till trängsel uppfylld med böljande menniskoskaror. Ändtligen gafs signal, och eldhästen kom frustande fram med sin festliga rad af wagnar.

Sjelfwa kungen såg jag stå
med sin uniform uppå,
åtfånande i rök och dam
på det wädra bantåg fram.
Sögt kanonerna nu hördes

larma; och hwart hjerta rördes.
Kungen stod som dundrets gud,
gladdes åt de höga ljud.
Folket hurrade. — Och gladt
lyfte kungen på sin hatt.

Om qvällen afbrändes på torget ett mycket dyrbart och wacker fyrverkeri, midtför den festliga byggnad, hwari kungen befann sig. Festen warade flere dagar. — Från Karlskrona reste jag till den lilla, usla köpingen

Kristianopol.

Der fick jag ett mindre fridfullt logis hos en gammal gubbe och hans gamla käring. De hade warit gifta i 24 år, men alltid lefwat som "hund och katt".

Sämre kan logis ej wara. —
Käringen war som en mara,
gubben som en warulf twär.
Godt war ej att sofwa här.
Jag blef inneslängd i huset.
Hastigt släkte gubben luset,
slog för dörr och fönster bräder;
upp han se'n på loftet träder,
stampade med sina skor,
dundrade som Asa-Thor,
då han på sin åstwagon for,

fade att jag gjorde h—r
med hans käring, denna mara;
fulare kan ingen wara.
Ej hon uti huset fanns.
Nej! hon sprang wid stjernors glans
ute på den kalla gatan,
stälde, swor: "du mannsafat—n".
Lugnt uppå min bädd låg jag,
till dej det blef ljusan dag.
Rädd jag då i sängen blef. —
Käringen från fönstret ref

spis och bräder. — In hon steg
att rummet. Men jag teg.
Hon sig jämrade och strel,
frös och war om kinden blef.

Jag från bädden genast for,
klädde på mig byxor, skor,
fortare än någon tror;
och till Kalmar se'n jag for.

Kalmar

war redan på hedniska tiden en stor handelsplats. Efter det gamla Kalmar, som för länge sedan är totalt förstördt, finnes nu ingenting qwar af forntida minnen, annat än det stora och märkvärdiga slottet. Det omgifwes på alla sidor af höga jordvallar. Ingenting är ruinklitt mer än de på hwardera sidan om slottet stående runda tornen; de äro alldeles förfallna. Detta slott war fordom ett af de starkaste i Sverige. Staden har liksom slottet omkring sig höga vallar; dessa äro förwandlade till vackra promenader; der tyckte jag det war roligt att gå, i synnerhet i månften och se utåt det spegelblanka Kalmarfjund, som ständigt är uppfylldt af seglande båtar och skepp. — Från Kalmar reste jag till

Mönsterås,

en stor köping, som ligger några mil norr om Kalmar; derifrån till

Borgholm,

Slands enda stad. Den är mycket obetydlig, har ej mer än omkring 900 invånare, är ganska regelmässigt hygd. Strax bredvid på en väldig höjd ligger Borgholms slott; det är en af Sveriges vackraste ruiner. Utsigten derifrån öfver hafvet är ofantligt vidsträckt. Den 8 Nov. 1874 reste jag derifrån med ångbåt till den i sitt slag märkvärdigaste af alla svenska städer; dess namn är

Wisby.

Ingen stad i Sverige är så rik på forntidsminnen, som Wisby. Man kan ej kasta blicken åt något håll, utan att se dessa gamla, ärriga fornlemningar, som ingifwa ens sinnen en sådan nordisk känsla och en sådan märkvärdig inbillning, att man tror sig wara författ öfver 1000 år tillbaka i tiden. En med torn och många skjutgluggar försedd ringmur, här och

der mycket förfallen, omgifw. r. staden, hvilken inmantill är alldeles full af ruiner efter gamla sönderstjutna kyrkor, från hwilkas hwalf wid hwarje storm då och då stenar ramla ner. Jag reste derifrån, den 12 Dec. 1874, i storm och förfärlig fjögång med postångfartyget "Sofia" till den småländska staden

Westerwif,

hvilken jag tyckte wara föga minnesrif.

Staden låg fordom wid det nu s. k. Gamleby; den är nu mycket regelmäsig byggt och har många höga och prydliga byggnader. Jag war der om wintern. Skeppen lågo fastfrusna. Jag wiste nu alldeles ingen råd till att komma derifrån, med mina saker, än att köpa mig en kälke och derpå lägga mitt poetiska warulager. Färden började jag, fortsatte den mot Linköping. Vägen war betäckt med fannsdjup snö och nästan alldeles ofarbar. Jag höll på att omkomma af både hunder och köld. Mennefforna bredwid vägen woro mycket obarmhertiga. Jag bad om watten, men fick till swar öfwerallt att wattnet hade frusit för dem. Icke heller hade de någon mat att sälja. Min egen matsäck war ganska klen, jag hade deri blott ett litet torrt bröststycke. Detta förtärde jag med god aptit. I stället för dryck, tog jag snö ur drifworna och åt. På detta sätt stillade jag på en gång både hunger och törst. Det war mycket godt om margar det året; jag wiste ej hwilken minut jag kunde bli byte för dylika rofdjur. Vägen war ganska backig: när jag tog ett steg framåt, gled jag på somliga ställen 3 eller 4 steg tillbaka med min kälke. Men det, som dref mig framåt, war ett lysande hopp om att, sedan jag hunnit till någon större stad, kunna få medel af någon rik och framstående person så att jag kunde genomgå något elementarlärowerk o. s. w. Men det hoppet har jag sedan funnit vara ganska bedrägligt. Antligen efter många utfägliga beswärligheter kom jag förbi Sswerums bruk och Utwidabergs koppargruwa och hann till staden

Linköping.

Der blef jag bekant med Ridderstad, Onkel Adam och Tidor Kellberg. För de två sistnämnde berättade jag min

äfwenturliga färd, på den 10 mil långa och beswärliga wägen, som jag besarit. De woro mycket wänliga mot mig och uppmuntrade mig på flere sätt; derför kan jag icke annat än hjertligen högakta dessa personer. Linköping är en ganska wacker stad. Derifrån begaf jag mig med bantåg till

Wotala,

som då war en mycket framåtsfridande köping, men försökte att med det första få stadsrättigheter, har en betydlig mekanisk verkstad, der flera hundrade personer ha sysselsättning. Derifrån reste jag den 1 Mars till den minnesrika, lilla staden

Wadstena.

Der står ännu gwar det kloster, som Birgittas war.

Det heligt hölls i fornda dar; men nu man det till därhus har.

Derifrån reste jag till den lilla staden

Skenninge,

som är belägen på den hördiga Östgötaflätten wid Skenaån. Skenninge kallades under medeltiden: Götalands hufwudstad. Derifrån begaf jag mig till den lilla uppstaden

Ekfjö,

som lefwer hufwudsakligen af jordbruket och handel. Derifrån reste jag till den några mil derifrån belägna staden

Weriö.

På Werio fridfulla fyrkogård
der hwilar biskopen och skalden Tegné.
Wist nedtrampas grafwen; — men på des wård
beständigt blommar och kranzar man ser.

Sedan äfwen jag lagt en krans på den store minneswärde skaldens graf, begaf jag mig derifrån med rörda känslor
fort, som en fogel i högan fly,

till

Wimmerby.

Der jag war
tremte dar,
for sen utan att ta mig en "flar"

till

Oscarshamn.

Staden har ett wackert namn.
Wacker är den ej i sig.

(Men, min sängmö, dermed tig!)
Dock, — den staden werksam är.

Mången ångbåt bygges der.
Garfverier,
bryggerier
märka wi,

åfvenså repflageri,
snusfabrik och gjuteri.
Riflig är des industri.

Från Oskarshamn reste jag i Maj 1875 till den lilla naturfönt belägna staden

Södertelje.

Knappt war jag kommen i land, förrän ett halft dusin gamla gummor omringade mig och sporde om jag wille köpa "teljekringlor". Pris 25 öre struten. Sedan jag köpt och spiset en strut af de widt beryktade kringlorna, gick jag upp för att besöka Södertelje och fann, som jag en gång läste i en stockholms tidning, "att det är ej land, det är ei stad; det väger mellan båda". Här tillbringa många stockholmsboar sina sorglösa dagar om sommaren.

Stor kallvattenkuranstalt
finnes här; och öfwer allt,

hwart wi se, badgäster wandra,
fröjdas, stämta med hwarandra.

Derifrån reste jag till den på nordöstra sidan om Stockholm belägna lilla staden

Norrteleje.

Staden exporterar trä,
spannmål, smör och får och få.

Utmärkt gyttjebad också
har den till att bjuda på.

Derifrån reste jag den 1 Juni 1875 till den lilla, obetydliga staden

Östhammar,

som ser mycket dystert och dödsblekt ut. Endast på wärdsshuset och kugelbanan war glädt lif.

Der war jag, blott en dag,
sedan reste jag, frisk och sund

till

Öregrund.

Der träffade jag en författare wid namn Örenstjerna. Han hade nyss utgifwet en bok med titel: "Folkets lif". Man sade att han war en ättling af den frejdade, gamla Örenstjernska släkten. Han, såwäl som de andra öregrundsböarne, lefwer mest af sjöfart och fiske. Derifrån reste jag med ångbåt till den norrländska staden

Söderhamn.

Staden ligger i en djup och herrlig dalgång wid norra ändan af Söderfjärden, privilegerades af Gustaf II Adolf 1620, nedbrändes af ryssarne 1721, har sedan des undergått flere eldswådor. Handeln är derstädes gansta betydlig; der utstoppas hufvudsakligen jern och en mängd träwaror.

Haparanda och midsummarjolen derstädes*).

Den 19 Juni 1875 klockan 10 på aftonen lemnade jag den werksamma staden Söderhamn, för att sedan med ångfartyget "Ibule" fortsätta

*) Detta stycke blef infördt i "Svenska Medborgaren" i Juli 1875, har wist sedan äfwen stått att läsa i åtskilliga andra swenska tidningar.

resan till Sveriges nordligaste stad Haparanda. Icke war jag den ende som uppoffrade min tid för ett dylligt nöje. Nej, samma mål, som jag egde för min sträfvan, hade äfwen betagit åtkilliga andra personer; bland dessa woro fransmän, tystrar, danskar och några engelsmän. De sistnämnde saknas sällan på dyllita resor. Dessa Mercurisöner äro de ifrigaste naturbetraktare, jag känner. Som man förut wet, wåga de med nöje kanhända stundom en tiondel af sin förmögenhet, blott för att få se ett natursceneri, som t. ex. Niagarafallet i Nord-Amerika; detta är också storartadt att se, men att höra, det är förfärligt. Du, min läsare, som ännu ej besökt Niagara, har åtminstone ej behöft stoppa bomull i dina öron för att ej höra des höghörlande watten. Men will du nu följa mig på en lustresa åt Norden, måste du taga en liten kistare med dig, ifall du äger någon sådan. Ser du, huru ångaren skjuter fram! står förswinna och står uppstå för våra blickar. Den ena rödmålade trästugan segla wi förbi efter den andra. "Men ännu är det långt till Haparanda", säger en mörkharig herre; och honom måste wi tro, ty han ser så allwarlig och studerad ut. Lad ware ångbåtens snabbhet och det wackra wäbret, hade wi redan den 21 hunnit till Ratan! Tretio eller fyrtio trätkor stå som kämpawältnader på stranden. En utaf dem här tillöckmed wittne ännu från kriget mellan Sverige och Ryssland, år 1808. Der i gasweln se wi märken efter minst 20 ryfsta kulor, af 2 tum diameter, och deruppe bland bergen hwilar en tapper fältherre, som stupade i nämnda krig. Allt detta är sorgligt att weta för oss, swenskar; men det är ändå ridderligt att weta, att Sverige befriade sig från den öfvermodige fienden, Ryssen, som då låg här utanför och wisade sina wajande örnar. Den 22 woro wi wid Pitied. Tiden går alltid fort, då man har beskedliga reskamrater ombord, och detta, tror jag, fattades ej här. Största delen bestod af fint, bildadt folk, från olika länder. En och annan smålänning och jude medföljde; men dessa tego. "Det är bättre tiga, än dumt tala", tänkte kanhända någon af dem, eller också:

"Fäkunnig gäst i högbänt försmås, men witter
har ständigt laget's öra, hur lågt han sitter".

Champagneflaskorna anlitasdes sitigt bland herrar turister; ett och annat glas kom tillöckmed sjelfwa den rödbrufige kapten Glory till del. Sådan war sinnessämningen ombord, under det ångaren forskatte sin taktmäsfiga, wälända gång uppåt norden, bland Bottniska wikens leende står och öar. Der framför oss se wi ett högt berg, omkransadt af skog, och på detta ligger ett litet, wackert landställe. "D, så gudomligt dessa menniskor måste bo!" utbryster en ung fru, som har sinne för den nordista naturen och, som skulle gerna wilja tillbringa den återstående delen af sin lefnad i ett lustflott, sådant, som wi nu här med hastighet segla förbi. Till wenster om oss se wi ständigt den swenska skogbewugna stranden. Då och då styrtar en rödmålad boning fram, eller ett grönt åkerfält. Men sedan börjar den dändliga skogen igen, som skulle den aldrig förswinna för våra blickar. Su längre mot norr wi kommo, desto mer längtade wi efter att nå Haparanda. Med glädje helsade wi första anblicken af denna stad den 23 Juni wid middagstiden. Alla passagerarne skyndade sig upp på öfversta däcket. Och efter en half timmas förlopp landade ångbåten wid Salmi. Se-

dan måste wi begifwa oss, antingen till fots eller beställa stjuts till Haparanda, som är beläget en swenskt mil från Salmi.

Skönt hwälfde sig den ljusblå, midsträckt azurrymden öfwer Salmi hamn och Bottniska wakens nordligaste skär, där och stränder, som sågo mycket kyliga och ofruktbara ut. På en och annan holme stodo några små trädgrupper och skälde som skeppsbrutna sjömän för nordanwinden. Jag reste landvägen med finst bondstjuts till Haparanda. Der i öster från sin gröna kulle stymtar Haparanda snöhwita kyrka fram mellan träden. Skön, som en jungfru, står hon och bjuder fränligen wara wälkommen. Strax bakom henne, på finsta området ligger den lilla anspråkslösa staden Torneå med sin gamla brunfärgade träkyrka. Huru innewanarne derstädes hafwa det, måste wi lemna, ty nu wilja wi lasta en blick på Haparanda, eller som det på finsta betyder "aspstranden".

Haparanda äger för närwarande något mer än 900 innewanare, och de flesta af dem, åtminstone de, som äro födda och uppvärta derstädes, tala två språk: swenska och finsta. Det sistnämnda talas likwäl mest, då innewanarne tala för sig sjelfwa inbördes. Allt på swenska fråga en landtbo efter något tjenar till intet; ty han kan wanligtwis ej mera än sitt eget språk, och det är finsta. På hwarje handels- och handtwerksstyt, såwäl i Torneå som i Haparanda, får man läsa både finsta och swenska, t. ex. Kuutin myeija — (Stockholmsförsäljningar); Kirja prääntti — (Boktryckeri), o. s. w. Myntet är både swenskt och finst.

Med så ord sagdt, haparanda- och torneåboarne äro beslägtade i allt; och mycket litet weta de och allmänheten om, hwad som sker i de födra bygderna af deras fädernesland. Om wintern är landet belägradt af snö och is ända till i slutet af Maj. Då inträder wären. I September eller Oktober börjar det att frysa igen. Snad som då under den korta sommarn humnit skördas och insleppas, måste folket nöja sig med under den långa wintern. Trakten kring Haparanda är mycket jenn. Smärre åkertegar får man här och der se. På dessa wäga isynnerhet korn och potatis. Råg och hafre säs sällan, emedan dessa sädesslag hinna ej att blifwa färdiga, förrän wintern redan är inne. Öf är det mesta som skördas, och detta är det enda som lemnar någon fördelaktig infomsf för landtmännen i Westerbotten.

Det är dock icke till det praktiska lifwet jag tänkte wända mig med denna lilla skrifwelse, utan till det intressanta föremålet, att se midsonmarsjolen i Norden. En natt har gått förbi, då bleswo wi ej så lyckliga att fåda henne, för ett molns full. Nu ha wi den 24 Juni i dag, och himlen är klar som en spegelblank ocean. Klockan är 11 på aftonen. För att nu wälfa en lämplig plats att se den herrliga jolen, som allt mer och mer närmar sig jorden, måste wi gå upp i det närbelägna hwita kyrktornet. Här nedanförl i öster om oss ha wi staden Haparanda med sina glest bebyggda, men ändå raka och tresliga gator; der i söder ha wi det mörkblå, brusande hafwet; der i wester ha wi den romantiska buskbevärdade nesden; och der rakt i norr — den leende jolen, som icke har tänkt att gå till hwila i natt. Annu har hon 15 minuter qwar, tills det afgörande ögonblicket för henne är inne, då hon står som en domarinna mellan afton och morgon. "En stål måste wi tömma för jolen!" ropar en af herrarne i tornet, och alla de andra

personerna gifwa strax på en gång sitt bifall bertill. Snart war det efterlängtade, gudomliga ögonblicket inne. Kloktan slog 12. Öfversta delen af solskifwan hade ännu ej döljt sig, liksom skulle den herrliga solen ej wilja lemna den älsftrade norden ur sigte. Skälarna tömdes nu i tornet under ett trefaldigt "hurra," som ställade wida omkring i trakten. Solen gaf blott jorden en kort, rosenröd kyß: inom 10 minuter derefter war hon uppe i all sin glans igen för att beskrifwa sin wanliga bågliga, wäldiga bana kring himlahwalfwet.

De församlade åstådarna lemnade tornet med full belåtenhet öfwer att en gång i sitt lif hafwa sett solen en hel natt igenom. Ett par dagar derefter såg man följande poem i Saparanda till den nordliga midsommarjolenens ära och till åttilliga turistens nöje:

Säg, hwad resten I wäl
för att ståda i Nord,
så jag frågar med stål?
Gifwen swar på mitt ord!
"Jo! midsommarens sol
här wi önsftrade se
wid den nordliga pol,
twenne bygn, eller tre.
Henne sågo wi och,
så förtjusande stön,
klädd i gyllene lod,
lif den bågliga mön,
stod hon framför wår syn
bredwid himmelens bryn.
Men med hast rann hon opp
i sitt glänfande lopp
uppå himlen igen
för att fortsätta än
sin oändliga färd
kring den widsträckt werld.
Intet mörker det war:
himlen hwäfsdes så klar
med sin ljusblå rund

öfwer fjällarnes grund.
Ingen stjerna man såg
öfwer blånande wåg.
Nej! ty solen förtog
den påträngande natt,
der haf lappmarkens stog
så gudomlig hon satt.
Bladt wi fyllde en bål
för den herrliga sol'n,
och man drad hennes stål,
när hon höjdes wid pol'n.
Så war natten förbi.
Hemåt drogo nu wi
glada uti wår själ.
Snart wi taga farwål
af den gästfria stad,
Saparanda, förstås!
och mot söder, gu'nås!
lifflyttfloglar i rad,
hort wi jublande dra'
med det minne, wi ha
från midsommarens sol
wid den nordliga pol."

Jag bewisade gudstjensten i Saparanda kyrka, men förstod knappt ett enda ord. Sedan fick jag weta att der predikades finsta en söndag och swenska en annan. Jag besåg kyrkogården. Der stodo många små kors. På hwartannat af dem stod swenskt grasskrift, på hwartannat finsk. Folket i Saparanda är mycket gästvänligt mot resande. Jag blef bekant med stadsfistalen derstädes. Det war en intressant och treflig person, till gestalt och skägg mycket lif Carl XV.

Hela landet weta må,

att fiskal'n i Saparanda är en glad poet också.

Han wijade mig flera af sina poetiska alster, bland dem såg jag: grafqwäden, gratulationsverfar, tillfällighetspoem o. s. w. Wi träffade hwarandra inne hos en fotograf, och deruppe i den höga Norden
en stål wi tömde för fosterjorden

och roppte:

"Beswe swenske männer alla,
Smälänningar, Ståningar, hwad man dem will kalla!
och blomstre skönt, du Sveriges wida land,
från Lappland ända ner till Skånes strand!

Sedan jag en midsonnarnatt besökt den lilla, dystra staden Torneå, hvilken är belägen på andra sidan Torneåelf, på finsta området, wid påß 2 stenkast från Haparanda, och sett des gamla, besynnerliga, spetsiga trätręka samt de ödsliga, gräsbeuugna gatorna och warit inne i kafsern hos de ryste, kopparriga kofackerna, som sutto och spifade mjölk och gröt, — lät jag en finst flicka ro mig för 5 penny öfwer igen till Haparanda. Från denna stad, som ligger 111,½dels mil norr om Stockholm, reste jag den 3 Juli 1875 med ångbåt till den lilla stapelstaden

Piteå.

Staden består, liksom alla de andra norrländske städerna, af en hop större och mindre gul-, grå-, brun- och rödmålade trähus; anlades 1620 på det ställe, der nu den s. k. "gamla staden" ligger; flyttades 1666, efter en stor eldswåda till sin nuwarande plats, Säggholmen. Staden plundrades af ryssarne 1716, men utvecklade sig sedan och war sate för landshöfving från år 1818 till år 1856. Derifrån begaf jag mig med ångbåt till den något större stapelstaden

Luleå,

som, ända till des Haparanda privilegerades 1842, har warit Sveriges nordligaste stad. Denna, liksom de andre norrländska städerna, har warit plundrad och bränd af ryssarne. Nu har den utvecklats sig så, att den har 2,500 invånare, och har om högsommaren mycket liflig sjöfart; exporterar träwaror, fynnwaror, renkött, tjära m. m. och är om wintern en betydlig samlingsplats för lapparnes bytshandel. Den är då alldeles uppfylld af rika lappar, och stadens snöklädda omgifning af lappdrängar, lapphundar och renar. Lappen är mycket benägen efter att tigga, äfwen om han har venar i tusental; att han äger något, tillstår han icke. För det tiggda köper han tobak och bränwin samt tar sig se'n ett rikligt "gubbarus".

Sedan blir han yr

och har i staden många äfwentyr.

Jag såg i Luleå blott 3 lappar, men det war wid sommartiden jag war der.

Som två tomtegubbar satta skredo de på gatan fram.

Sällsamt war det att betrakta detta folk, af dwerglik stam.

Man tror wanligtwis i Sveriges södra del, att folket i landets nordligaste provinser är mycket rätt och obildadt som lappar; men detta är ett stort misstag. Folket i norra Norrland, åtminstone det som bor i städer, står på en fullt ut lika hög ståndpunkt i bildning, som sydswenskarne, och är fritt tilloekmed för många dåliga seder, som ännu ej trängt upp från södern till des nordista hyddor. Sällan hörde jag någon norrlänning klaga, utan hwar och en war nöjd med sin lott, äfwen om den war aldrig så ringa. En nattfrost i Norrland kan på 2 eller 3 timmar förstöra hela befolkningens wägrannde gröda. Men det går dock an, att norrlänningen har sina ladugårdsprodukter att i nödens stund afsytkra. Han har på se-

nare tid alltförmycket anlitat de vinstgifwande skogarne; detta kommer han helt säkert i framtiden att ångra sig för; ty genom skogarnes afhugande får landet ett helt kallare och hårdare klimat, än tillföre. Detta har erfarenheten tydligen visat, isynnerhet på Island, som fordom war en fruktbar och mycket blomstrande ö, men nu, sedan skogen kom bort, har den blifwit, hwad man med skäl kallar den: ett "Island". Sedan jag varit i Luleå 9 dygn, reste jag med ångfartyget "Piteå" till den lilla wid Stellesteå liggande staden

Stellesteå.

Staden ligger ungefär en och en quartes mil från öppna sjön eller från sin hamn. Ett stycke utom staden ligger kyrkan, som säges wara "den mackrafte i Norrland, eller kanske i hela Sverige"; men det tycker jag är allt mycket tilltaget. Derifrån begaf jag mig med ångfartyget "Saparanda" till, som jag hörde sägas, "Norrlands mackrafte stad"

Umeå.

Här inwid kyrkan, mellan gröna trån, ett monument är rest. — Böj dina knän,
o ädle främling! läs inskriften der
och tyd, hwems detta monumentet är,
som står beprydt med stölar och med swärd!
Det tillhör en, som skafat Finlands werld,
en man, som tuktat ryssen många gånger,
en man högtprisad i de finsta sänger,
en man, fast lågwärt, dock med hugstor själ,
en man, som wille finsta folkets wäl.
"O säg, o säg, hwad hette denne man?"
Jo ädle, främling! — Döbeln hette han.

Derifrån reste jag till den wälbygda, med jättelika berg omgifna köpingen

Örnstöldswit;

derifrån med ångfartyget "Angermanland" i förfärlig sjögång till staden

Hernösand,

hwarifrån man kan segla in i Angermanelwen, Norrlands mackrafte och mest romantiska flod, hwilken flyter genom landskapet Angermanland, som för sin naturfönhetes skull blifwit kalladt "Sveriges trädgård." Sedan jag besett staden, des domkyrka, landshöfdingeresidens, biskopshus o. s. w. reste jag med ångfartyget "Nordstjernen" till den ramåtsträfwande och wälbygda staden

Sundswall,

som är näst Gofle den störste i Norrland, har omkring 8,000 inwånare och högst betydlig sjöfart; ligger wid Selångeråns utlopp i Bottnahafwet, omgnisne af höga stenber. I trakten liggå många stora

sågverk. Jag kan med fullt stål här tillämpa den glade Elias Sehlstedts wida utgjutelse, att

"Säg wid säg jag säg, hwarthelst jag säg".

Jag hade nu besett hela Norrland utmed kusten; men hade ändock icke sett ett enda merligt snöfjäll; därför wände jag nu kosan åt Jemtland, sommarhöns och fjällarnas storartade land. Jag reste med bantåg först till Torpsåmmar (längre räckte ej jernbanan då); sedan hade jag 12 mil sjöwäg igen till den midt i Sveriges rike liggande staden

Östersund.

Det höga snöfjället Årefutan höjer upp sin jättelika silfwerhjesa ungefär 10 mil från Östersund, men ser dock ut, för sin wäldiga solsalhets skull, som om det blott låge 3 mil derifrån. Dvitsfjällen äro de som ligga närmast Östersund; wägen till dem är 7 eller 8 mil. Jag kunde icke få någon ro, förrän jag besett Årefutan. Utan att weta hur lång wägen war, reste jag en söndags-eftermiddag med ångbåten "Karl XV", för att begifwa mig först till Dvitsle och se'n landswägen uppåt till de höga fjällen. Men hur fort båten än stjöt framåt på den bergomgifna sjön, tycktes det mig, som jag ej kom närmare fjällen för det.

Med ögat kunde ag dem se, ej hinna dem med foten.

Snart jag begynte åt mig le, tro påder war emot'en.

Icke något wanlig berg, kyrktorn eller annat högt föremål, kan i höjd mäta sig med ett werkligt fjäll: det höjer sig som en jätte öfwer allt annat jordiskt. Stolt och allwarligt att ståda, lyfter det sin klart förilfrade hjesa mot himlahwalswets högsta styar. Det war en herrlig och fjällsam syn för mig från Storhöns lugna watten att se dessa många jättestapelser stå, som jag tyckte, wid stranden af sjön, speglande sina hwhita trostiga stepnader i deß klarblå watten, bärande på sina ärriga ryggar djupa drifwor af ewig is och snö. Snögränsen på fjällen börjar alltid wid ett wikt afstånd från hafwets yta. Då man ombord å fartyg på Storhöns kastar blicken framåt, ser man först en jenn och hjungbewuzen strand, derefter ser man en mycket mörkgrön lösskog, bakom den ligga några höga mößbelädda berg, bakom dem och oändligt högt öfwer deras toppar ser man de werkliga snöfjällen. Jag kan ej stryta af att ha med min fot beträdd något werkligt snöfjäll. Saken war den, att wägen endast till det närmaste fjället war allt för swår och kostsam. Jag måste alltså på beswärliga, nästan obanade stogsstigar genom mycket glest bebodda trakter och på somliga ställen rigtiga ödemarkerr begifwa mig tillbaka igen till Östersund, hwarifrån jag kommit. Utanför nämnde stad ligger på Frösön ett mycket högt berg. Der uppsteg jag för att beståda den sköna, gigantiska och snöbetäckta fjällbygn den i Norden.

Will du om sommar'n snöfjäll se uti den höga, wida Norden?
Res då långt från den stånsta jorden och dig till Östersund bege!
Der kan du se från Frösöns berg ett klippigt landskap, hwilkets lile

du aldrig sett i Sveriges rike; ett land, beströdt med silfwerfärg. Och detta landskap Jemtland är. Swarthän du wil med ögat blicka, ses fjällar upp bak fjällar städa, och snö på sig hwar fjällrygg bär.

Storartadt stön natur'n är här
och wild som Schweiz', den werldsbekanta.

Rätt liknas detta fjäll-land, branta,
wid "hafswet, då det stormigt är".
I dälberna der är så grönt,
så varmt; men dock så friskt och lifligt;
och säden gror der obestrisligt.
Ej bättre sommar mången rönt.
Med sorl från fjällen strömma ner
jemt stora forsar utaf watten.
Knappt solen nedgår här om natten.
Så fjällsamt är allt hwad man ser.
På fjällens åsar renar gå
så smärta, smidiga och streta,
att snön med föttern' hortarbete,
för att den gömda mossan nå.

Derifrån reste jag med gästgifwarestjuts, bantåg och ångbåtar igen
tills jag kom till staden

Här lappen kring på stidor far;
wallhunden följer honom trogen.
Will wargen dra' en ren åt skogen,
strax hunden efter sig han har.
Det tycks som molnen stötte mot
de högsta topparne af fjällen.
Wildt störta snöras ner från hällen
med larm emot deß gröna fot.
Emellan hwarje fjäll man ser
en bäck, som glittrande framströmmar:
den hastar fram med lösta tömmar
mot närmsta flod, att störta ner.
Res hit en gång, min bästa wän,
om du ej tror, hwad jag bestrifwer.
Sag tror du öfverraftad blifwer,
när du ser, jag talt sanningen.

Hudikswall.

Då jag landsteg, fick jag se
genast tvenne steppare,
hwilka slogos uppå gatan,
täckt som ryß och swenskt wid Katan.
Staden gansta dyster är.
Länge war jag icke der,

förrän jag mig ut begaf
äter på det falska haf
med det rullande "Trafik".
Blek jag war likom ett lit,
sjösjuk och ej riktigt glad,
för'n jag kom till nästa stad:

Gesle,

som är belägen 16 mil norr om Stockholm, har omkring 17,000 inv.
och är Norrlands äldsta och sydligaste stad. Den har en högt betydlig
sjöfart, och är efter den stora branden, år 1869, fullkomligt ombyggd samt
betydligt förskönad och är nu stadd i en lysande utveckling. Gatorna äro
wackra, linieraka och breda, så att några utaf dem kunna täsla med Ös-
teborgs. Derifrån reste jag med bantåg öfwer Norrlandska gränsen till
Dalarnes största stad

Falun.

Wandrande från banstationen i fallskap med en falubo för att iakttaga
allt, som war sewärdt, författade jag en "Sång om Falu stad och grufwa."

Melodi: "Tjenare Mollberg! hur är det fatt?" etc. etc.

Falubon:

Stanna, min wän, på wägen en stund,
blicka med fröjd kring himmelens rund;
wänd dig åt wester, ståda dit hän!
Hwad ser du stymta der bortom träan?

26

Sag:

So, der jag ser fram
bland töcken och dam,
jag warsnar en stad
med gator i rad.

Husen af furu, och tornen, som stå
höga, med strålände spiror uppå, —
allt ligger inhöljdt i swafwetröt grå.

Falu bon:

Falun, så heter staden, min bror;
mig är den kär, långt mer än du tror:
der är jag fostrad, der will jag bo,
endast i Falun finner jag ro.

Sag:

Åh, roströken kan
ju qwäfwa hwar man.
Åh! swagt är mitt bröst,
och hes är min röst.

Ät i Falun jag önskade bo;
aldrig på gatorna funne jag ro.
Röken är wärre än någon kan tro.

Falu bon:

Falubon är wid swafwetröt wan,
omhwärfd af rök han går hela da'n,
andas så gladt den kyliga wind.
God är hans helsa, frist är hans kind.

Sag:

Min broder, hör på!
Kom låtom of gå
till staden strax in;
det frösjar mitt sinn'.

Staden war klar, — är nu töcktig igen;
ej af densamma jag märker mer än
guldkorset der uppå tornet, min wän!

Falu bon:

Nedan i sta'n en dalfarl jag ser
midt uti dimman. Der komma fler,
der komma två och der komma fem,
der komma tio fullor med dem.

Sag:

Åh, dalfolket än
man känner igen.
I grupper de gå
med pelsar uppå

Folket är fosterländiskt (det wet en hwar);
 seber det följer från forntida dar,
 derför i landet och wärde det har.

Falubon:

Dalkarl'n i pels manhaftig ju är,
 styrka och mod i bröstet han bär.
 Dalkarlens mod är pröfwadt en gång,
 priffadt det är i saga och sång.

Jag:

Hör, staden han är
 — det märker jag här
 af dalfolk ju full.
 Wi trängas omfull.

Färger förblindas mitt öga, minfann.
 Se på dalkullornas klädjel så grann;
 Täfsla med sjelfwa regnbågen den fan.

Falubon:

Sta'n, wißt wid grufwan dystert ser ut,
 der uti skönhet tål den nog prut:
 backiga gator, sotiga hus,
 ett och ett annat snart går i grus.

Jag:

Min wän, jag slår wad,
 att dystrare stad
 än denne jag sett.
 Jag talar med wett.

Städer i landet jag sett fyrtitwå,
 Hjo, Spararanda, ja Trosa också.
 Sämre än Falun man träffar uppå.

Falubon:

Fränking! du smidrar Falun, jag hör.
 Stolt och högmödiget folket du gör.
 Wore det sommar, skulle wi nog
 nejden bese. En sexa man tog.

Jag:

Twå berg ser jag stå
 i dimman, den grå.
 Föster är ett,
 det der ha wi sett;
 ett uti wester tyås skyarne nå,
 naket det är, knappt ett träd finns derpå.
 Der är wißt grufwan, dit måste wi gå.

Falubon:

Litt en wulkan är Falun, man ser;
 grufwan är i katern. Låt oss gå ner!

Der skall du se, hvad dvergarne lagt
fordom i dessa rikliga schakt.

Sag:

Det ryser i mig
att följa din stig
till asgrunden ner.
Nej stanna, jag ber!

Twåhundra famnar till botten det är!*)
Der ses ett bråddjup, ett annat är der;
detta till slut wist omkull med ofv bär.

Falubon:

Ser du, hur hwalfwen strålände stå,
tusende stjernor tindra derpå,
Här ser du underjordiska män,
dysfra som natten, mörka som den.

Sag:

Åh, wanwettet bor
härnere, jag tror,
i bottenlös graf:
den kännes mig qwaf.

Påtom ofv genast få dagsljuset se,
sol eller måne emot ofv ej le.
Följ mig, och låt mig ej fåsfängt dig be.

Falubon:

Sag mig i handen genast, min wän!
Der ser du trappan, stig upp på den.
Grufwan för dig är ödselig och djup.
Hör! mitt befwär dig kostar en sup.

Sag:

Wi Falun besett;
des anblick mig gett
i hjertat stor fröjd.
Till wårdsåhus förnöjd
skyndar jag bort, will ej höra på snack.
Undan på stunden, daltarlar och pack,
bort för en herre, som klär sig i frack!

Falubon:

Kalla in strax gästgifwarens fru!
Klockan i tornet wisar på sju.
Här är en herre, ståtlig och fin,
resande är han. Finnes här win?

Sag:

Sätt genast dig ned!
Gästgifwars blir wred.

*) Enligt Fredrika Bremers beskrifning om Falu koppargrufwa.

Håll endast god min!
Se, här kommer win.

Fyllom i glaset! Kling klingeli kling.
Vi hela Falun ha wandrat omkring.
Dalarne stål! Hej, kling klingeli kling!

Derifrån reste jag med gästgivarersjuts till den något öfwer 4 mil norr om Falun belägna stora byn

Leksand.

Leksands kyrka wacker war, byggd hon är på Siljans strand, speglar i deß wåg, så klar, tinnarne så stolt ibland. Gröna träd kring kyrkan stå. Strag bredwid, i skuggig wrå, ligger prestens gråd, min'san. Presten är en gästfri man.

Sonom ej jag glömma kan; jag wet ingen prest som han. Mig han bjöd på dryck och mat. Jag höll nästan på bli flat; men jag åt ur kopp och fat, till deß knappast något war ätbart uppå bordet qwar.

Sär först kan man tro att man werkligen är i Dalarne; ty här är nästan hwar och en klädd i sin nationaldrägt; men så är sällan förhållandet i södra delen af Dalarne och minst i Falun. Der har dalkarlsdräkten blifwit utbytt mot modern klädesrock och klädesbyxor af senaste tyg. Dalkulleträkten är förwandlad till en efter modejournalen sydd klädning, en bito kappa och, till högsta prydnaden på påfågeln, en hatt med wackra fjädrar eller annan grannlåt i. I Leksand är det icke så, långt mindre i Mora och Rättwiks socknar. Det lönar mödan för främlingen att om sommarn wara i Leksand en helgdag och se folket rö hit i sina många blomsterprydda båtar, omfr. ett dus-fin roddare i hwardera, för att bewisla gudstjensten i Leksands fridfulla tempel. Alla äro då klädda i sina mest löjliga och brofiga kläder. Jag war i Leksand om wintern. Det såg ut som dalkorlarne firade sommarns ingång med stor festlighet: nästan hwar jag såg stodo majstånger resta. På hwar och en af dem hängde förwifnade blommar och kranzar. Folket ser mycket friskt, men allwarligt ut. Röda som rosor äro dalkullorna om kinderna, äfwenså de flesta af männerna. Man kan efter deras klädebrägt förstå hwilken socken de äro ifrån. Alla de, som äro från Mora, om jag mins rätt, ha röda strumpor; alla de, som äro från Rätwif swarta med långa swarta band; alla från Leksand hwita strumpor o. s. w. Jag war nästan inne i hwar koja i Leksand; men på de flesta ställena war der mycket ofstädat. Wibare får jag tillägga att dalfolket äger i allmänhet icke alla de bygder, som tillstrifwas dem. En stor del af folket är föga gästvänligt. Jag gick nära 6 timmar innan jag kunde få tal öfwer hufwudet. Till slut, med mycken möda, fick jag logis på ett ställe. Den brofigt klädda wärddinnan samt den långpelsade wärden och deras rödkindade dotter woro mycket stela och säordiga mot mig.

Sos dem jag låg om natten på hö och strå,

war hungrig såsom katten.
Jag frös också.

Landet är rikt på många minnen från Gustaf Wasas tid, hwilka äro intresfanta för främlingen att se. Blir man riktigt bekant med dalgubbarne och språkar godt med dem, kan man få reda på mycket om

deras land och seder, som är ganska trefligt att få weta. Dalkarlarne begå sällan en handling utan att först en stund betänka sig; gerna höra de talas om våra store förfäder och hjeltar, isynnerhet Gustaf Wasa och Engelbrett. Dalarne med Siljan och med sina många berg och flogar samt den stora mörkblå Dalelswen är ganska romantiskt att skåda. Det heter i den wälbekanta sången om Dalarne att

"Stogar fusa der i dyster trakt,	Ett herrligt land, I gode dalamän!
och elfwar brusar der från trakt till	Och hwem det landet en gång sett,
	trakt. han längtar dit, längtar dit igen."

Derifrån reste jag i slutet af Januari 1876 till

Säterns sköna dal,

der (som Säterberg säger) fluggan är så swal.

Derifrån till

Hedemora,

Dalarnes äldsta, men dock ej mycket försigkomna stad. Derifrån reste jag utmed Dalelswen till

Sala,

som fordom för sin silfwergrufwas skull kallades "Swea rikets stätt-kammare och yppersta klenod".

I silfwergrufwan blef jag hissad ner.

Der är så dystert och så öde;

och grufarbetarne, man ser,

de gå som fluggor bland de döde.

Rust som jag stod, det blösfade:

tre "fröjdestott" man lösfade

för mig i bergets schacter djupa.

Jag blef så rädd, höll på att stupa.

Jag länge stod och undrade

och hörde hur det dundrade

i dessa höga, hemsta hwalf.

Båd' jag och hela grufwan skalf.

För stotten gaf jag 50 öre.

Sen steg jag upp, och stigarn före.

Det var en afgrundsärd, rätt swår;

jag mins den än om hundra år.

Grufwan är nu mycket fattig mot hwad hon förr varit. Hon lemnade under 17:de och 18:de seklen inalles 1,600,000 mark; men under år 1873 blott 1,555 skåp. bergfint silfwer. Derifrån reste jag till

Westerås.

Der blef jag bekant med stalden Nybom, som författat det wackra eldiga och widberyttade staldestycket "Niagara". Jag gick ofta till honom och språkade, isynnerhet om qwällarne.

Ensam, liksom glömd af werlden,
 satt han i sin tyfsta kammar'.
 An, fast matt af fångarfården,

I hans dunkla öga flammor
 snilletts blygt, när man berör
 ämnen, som han swärmar för.

Han hade en hel mängd poetiska arbeten, som han tänkte att utgifwa med det första. Dessa känslofulla och sköna stycken, skola nog blifwa välkomna för wännerna af Nyboms fångmö. Nybom är ingen sådan person, som är storordig, eller som ser andra öfwer ögeln, utan han är så naturlig och så anspråkslös, att man kan ej önska sig wisja se en bättre menniska. — Staden har ganska wackra byggnader, bland dem må först och främst nämnas domkyrkan, hvars runda långspetsiga tornspira är den högsta i Skandinavien; widare bör nämnas: biskopshuset, lärowerket och konsistorium. Här finnes ett wackert monument öfwer riksdroifet Magnus Brahe, samt en byst af brons, upprest till minne åt den store Gustaf Wasa. Derifrån reste jag med bantåg till den af många brun-, röd- och gulfärgade trähus bestående uppstaden

Köping.

Något större än en köping staden är förwist,
 blir, sen banorna de bygdes, nog en liflig stad till sist.
 Derifrån reste jag med bantåg till den lilla bergsstad

Linde (eller Lindesberg.)

Från bergshöjden, öster om staden, finnes en af de herrligaste utfigter man kan tänka sig. Derifrån begaf jag mig med bantåg till den lilla ganska trefliga och wackert belägna bergsstad

Nora.

Rika jernmalmsgrufwor finnas här.
 Knappast någon trakt i Sverige är
 mera rik än denna på jern; derför
 Nora bergslag swensten glädtigt minnas bör.
 Derifrån reste jag med bantåg till den stora uppstaden

Örebro.

Här finnes många utmärkt wackra byggnader, såsom tekniska skolan, teaterhuset, ett af de prydligaste i Sverige, samt det storartade stads-huset o. s. w. Märkligast bland gamla byggnader är Örebro slott, hwilket är beläget på en holme wid Swartån, och är storartadt att se. Staden har många lifligt trafikerade gator och torg. På ett af de sistnämnde, nemligen på Stortorget, står Engelbrettsstoden, ett storartadt och tilltalande minne öfwer den store frihetskjeltner; stoden aftäcktes 1865. — Derifrån reste jag om Hallberg till den lilla, dystra och med dåliga kommunikationer försedda staden

Astersund,

Der war jag blott en stund,
 frös på gatan som en hund.
 Sedan fortfatte jag färden, det war den 1 Maj 1876, i snö och blåst
 till den lilla, kalla staden

Mariefstad.

Der finnes en mycket wacker kyrka, som står på en prydblig kulle, rymlig hamn, och mycket annat priswärdt. — Sedan begaf jag mig i wäg till staden

Jäsköping,

hwarest knappt mer än en enda riktig gata finnes. Hela trakten är beströdd med fornlenningar. Jernwägsstationen har fått sitt namn efter en offersten, som hette Ranten. År 1389 stod här ett mycket ryktbart slag. — Derifrån begaf jag mig med bantåg till Skåne, reste om Lund utan sorg ner till den långa och smala staden

Trelleborg.

Der finnes ej heller stort mer än en gata, det är den gamla strandvägen, som på senare åren blifwit ganfsa tätt bebyggd på båda sidor. Det ser ut, när man kommer in på den långa med många handelsbodas och handtwerksstyltar försedda gatan, som om man wore kommen in i en stor stad. Trelleborg har på senare åren gått rasst framåt både i handel och sjöfart. Den glittrande, wäldiga Östernsjön gör ett herrligt intryck på ögat, då man, när afton- eller morgonrodnaden tändes, sänder blicken öfwer dess wågor. Trakten kring Trelleborg är riktigt skänst, d. w. s. jenn och med rika böljande sädesland och utan skog. Inspirerad af att se det enformiga, men det dock wackra Skåne igen, efter min Norrlandsfärd, fattade jag min lyra för att bejunga de intryck det gifwit mig.

Provinssen Skåne.

Så får jag än min hembygd åter finna.
 Hur skönt den breder ut sin wida slätt!
 Hur skall jag med nyfiket öga hinna
 att se på dessa föremål mig mätt.
 Från Norrland kommer jag, från Saparanda;
 i fosterbygden will en stund jag landa.
 Här är min fosterbygd, och Skåne är
 det enkla, men dock kära namn den bär.

Wälkomna åter, o wälkomna åter,
 I kära ställen, med er luft och fröjd!
 Jag helsar er, och wid er anblick låter
 min fångmö bringa er en hymn förnöjd.
 Bland fjällen gick jag; der framför mitt öga
 ej utsiget fans för skog och klippor höga.
 Nu har jag utsiget, wid som himlens rund,
 och säll och glad är jag i denna stund.

O, det war här som barn jag fordom lekte;
 än blomsterkrönt jag ser den hulda stigt,
 O det war här mig ömt min moder smekte.
 och bar på sina hulda armar mig.

O det är herrligt med en glädlig tunga
om fordnna minnen få i qvällen sjunga.
Jag känner dig, med fröjder utan tal,
min barndomsverld, du dikters ideal!

Ne'n Flora rikligt smyckat dessa dalar,
då uti nordnen än man winter har;
och skönt i lunden sjunga nättergalar,
när uti wester aftonrodnan klar
utöfwer Drefund i qvällen glimmar;
och fröjdfullt strida dessa skynnings timmar,
tills emot midnatt sångarfkaran trött
sig sjungit har och slunwar in så sött.

Och knappast morgonrodnan hunnit wisa
sin första gryning till den nya dag,
förr'n någon liten fogel börjar prisa
den gode Skaparen med wälbehag.
Och dagen börjas. — Uppå fältet samla
till wälkändt arbete sig unga, gamla;
och mödosam är dagen för en hwar,
men rik belöning man af jorden har.

Så långt, som ögat med sin blick kan hinna
från öster, till der solen nedergår,
man ser ett slättland, som ej tycks förwinna,
förr'n i afläget fjerran sjön det när.
Zemt är det som Saharadfnens yta;
och öfwerallt fins säd. När windar ryta,
då böljar slätten som ett upprördt haf.
På intet ställe lugn man då wet af.

Men är det lugnt: o hvilken herrlig fågring
då wisar sig, när solen ler ur skyn;
det är en grön, en rik naturens fågring,
som ligger utsträckt widt för wandrans syn.
Der ser man qwarnar, byar, kyrktorn höga,
så många och så hwita, att ens öga
wid deras skimmer sig förwilla kan.
Norrlänningen ej sådan tafsla fann.

Och Österjön lifsom ett silfwerbälte
ses glänsa omkring Skånsta kusten. Der,
på denna sjö sam fordom mången hjelte,
hvars graf bland dessa gröna kullar är.
Der, på den andra sidan sundet, träder
det sköna Danmark fram med stolta städer.
Kring Skånes kust lifsom en dunkel krans
det hägrar uti aftonrodnans glans.

Du sköna Skåne! fast ditt namn ej klingar
i häfder, eller uti staldesång,
så är du dock mig kärt. — Skönt mig du tvingar
att få ditt lof på harpan mången gång.
En sådan trakt, som din, i Nord ej finnes
Nå! länge till min tjusning gladt jag minnes
hwad här jag njutit har i fridens skygd
utaf din täcket, dyra festerbygd!

Folkspråket i Skåne mellan Trelleborg och Lund är af följande lydelse:
Per oppwöjste, ble gråf å startj. Han wa fust wuttepåg, sin ble han
sylespåg, å så ble han haltar, te sist drenj på ett stort rusthållareställe.
Når han då hade wad der nämna år, kom han te å spitzelera po ad
gjuta sij me rackarens tjisyjda gräbba. Me hinje fitj han tjaså många
glutta, som han hade knappa i sin gamle udslidne pels, å de wa sjuw.
I alla gluttana wa feda å trinjstjwtabe. Nu e di alla hwår å en po
fitt håll, prafis som himmelens fula. Per sel löfde te han ble rent
stalhowod åw bryj. Sin dö han, å lämnade etter sij ente mer än en ud-
swolten katt och en snusdås, som dar inte war nåd i, å nåd anad, hwa
de wa, kan Sj fråga presten ad. De e en mijed fjittjelt parson, fust ad
bunnorna klawar på han å sjer ad han swirar i blann, når han refer
te sta'n Long. Di har sel sett han po krumen der, å po staschuset.
Widare sjer di ad han swår me pijorna; men di lwyer sammen så
mijed så ad de e rejtid rålet ad. De e sant, jag glömde ad tala om
ad Pers yngste sön Sören e stenborrare, å den, sãm e får han i aller
e sålamen, å dåres tjisyjda mor e dö. Jo, så går de te me wårt lif:
de e prafis som te slutja ett fotogénljus. Will I ha mer å weda om
Persasleiten så kan Sj fråga presten ad, får nu kjenner ja inte te mer
än som ja sajd.

Det betyder på wantik swenska:

Per uppwerste, ble grof och stark. Han war först wallpojke, sen
blef han "sylepojke" (det är nästan det samma som ryktare) och sen
blef han "halfkarl" (det är näst drång), till sist drång på ett stort rust-
hållareställe. Når han då hade warit der några år, kom han till att
spikulera på att gitta sig med hästslagtarens snedögda flicka. Med henne
fick han lika så många barn, som han hade knappar i sin gamle utslitne
stinnpels, och det war sju. Och alla barnen woro feta och trindkindade.
Nu äro de alla hwar och en på sitt håll, precis som himmelens foglar.
Per sjelf lesde tills han blef rent flintskallig af bry. Sen dog han
och lemnade efter sig intet mer än en utswolten katt och en snusdosa,
som der intet war något i, och något annat (lemnade han efter sig)
hwad det war, kunnen I fråga presten efter. Det är en mycket sticlif
(tillmötesgående) person, fast bönderna klaga på honom och säga
att han "swirar" (det är, att han smatar på Bachi förföriska
druffaster) i bland, når han kommer till staden Lund. De ha sjelfwa
sett honom på krogarne och på Stadschuset. Widare säga de att han
swårjer med pigorna; men de luga samman så mycket, så att det är
riktigt obehagligt. Det är sant, jag glömde tala om att Persens yngste
sön Sören är stenborrare, och den, som är före honom i ålder, är såll-
teller krogmatare. Och deras snedögda moder är dö. Jo, så går det
till med wårt lif: det är precis som till (att) släcka ut ett fotogénljus.

Wilsen I ha mer att weta om Persons slägt (och affkomlingar) få kunnen I fråga presten åt, för nu känner jag intet till mer än som jag sagt.

Trelleborg lemnade jag den 8 Juni 1876. Jag följde nu den smala landsvägen wester ut. Strax utanför staden står en stor sten, som kallas Staffien. Den är upprest till minne efter Carl XII:s landstigning derstädes. På detta ställe fette jag mig en stund för att hwila och läste under tiden de på stenen inristade orden i följande ordning:

Här
 Landsteg
 Konung
 Carl XII
 Då han
 A 1715
 från Stralsund
 anlände.
 Till äminnet
 deraf
 är denna stenen
 refter af
 Carl Niderfelt
 A. 1768.

Här på detta ställe, som hjetekonungen en gång beträdd med sina fötter, fatt jag en half timma och tänkte på hans och hans Caroliners betydelsefulla landstigning, samt hur Sverige och swenska folket hade förändrat sig nu mot då o. i. w.

Wandrande på mina ben,
 wägen jag fortsatte sen

utan rasi, det må Ni tro,
 tills jag kom till

Falsterbo.

Men hwad hade jag der att göra? — Man kallar Troja för "werldens ända;" men det war bättre man gaf Sweriges minsta stad Falsterbo det namnet. Ingen bana går dit, ingen ångbåt lägger till. Och hwad skulle det tjena till att bygga en hamn derstädes? Falsterbo har blott 280 invånare. Nära hälften af dem är männer, och de äro till sjöds, nästan ständigt ända från deras 15:de år, tills de äro mattlösa gubbar, 60 a 70 år gamla. Jag såg ej mer än två männer, som woro i blomman af sin ålder, och de woro lotfar. Den öfriga befolkningen, wid påß 130 eller 140 själar, bestod af qwinnor och barn. Jag blef riktigt begapad, då jag trädde in på deras ödsliga gator (eller wägar kan man hellre kalla dem, ty de woro ej stenlagda, utan uppfyllda med sand, som gick mig upp till knäna.) I hwart fönster såg jag ipejande ansigten: de glodde på mig, som om de ej fått ögon förrän den dagen. Då jag trädde inom den lilla stadens område, såg jag inga lefwande warelser ute, mer än en katt och en rättta. Men jag hade knappt gått der mer än 2 minuter, förrän de ödsliga gatorna uppfylldes af råmande kor, hwilka kommo hem från ett mycket magert bete, beläget utmed sjöstranden, omkring en half mil från staden. Ingenting kan med förmån planteras, hwarken nära wid, eller i Falsterbo. Ingen-

ting grönt fans här, annat än några höga, gamla träd. Dessa stodo djupt nedrotade i sanden och bestuggade med sina yfwiiga, swala kronor den af 15 eller 20 halmtäckta gårdar bestående staden. Kyrkan tycktes vara mycket gammal, låg omgifwen af höga sandwallar, på hwilka jag länge drömmande stod och såg ut öfwer det widsträckt, ödsliga hafwet. Mellan dessa wallar och kyrkan stodo några gamla mossbelupna minneswårdar, hwarunder de aflidne sofwö, som det tycktes, glömda af hela werlden. Snart nog skola deras kors och grafwar öfwerhöljas af den mynna kring Fästerbo besintliga flygsanden. Rundtom Fästerbo och Skånör är en riktig ödemark, der intet växer, annat än lung och mosja. Men här denna dystra ödemark är, har fordom varit en stor och wäldi stad wid namn Skånör. Man läser i danska rimkrönikan:

”Den tid då Kristus lät sig föda,
stod Skånör och Lund i sin sagrafte gröda.”

Och detta kan allt vara möjligt. — Efter hwad jag fick weta, hade Fästerbo först blifwit bebyggt af några från ön Fäster *) kommande fiskare. De hade blifwit ditlockade af det winstgifwande sillfisket, men detta aftog efter århundraden allt mer och mer, med det samman gick staden också alltmer och mer under. På Fästerbo ref finnas — förtäljer folket — lemningar efter ett gammalt flott, som skulle ha tillhört (om jag mins rätt) drottning Margareta. — Efter 4 timmars wistelse i Fästerbo begaf jag mig till den $\frac{1}{4}$ dels mil derifrån liggande lilla staden

Skånör.

hwilken hade 756 inwånare. Der äro också alla kraftfulla männer ute till sjö, och der, liksom i Fästerbo, finnes ingen läkare eller apothekare, inga handwerkare (åtminstone såg jag ej några), inga krogar finnas, och följaktligen inga slagsmål, hwarför också många är kunnna gå förbi, innan den dystra rådstugan blir begagnad för någon rätttegångs skull. Det enda nämnvärda, jag såg, war en handelsbutik, en gästgifwaregård, men utan utskänking af spirituosa, en prest, en skollärare samt en borgmästare, som härskar öfwer båda de nästan mennisfotsamma städerna. Fisket war förr wid Skånör liksom på andra sidan Fästerbo ref mycket rikt, men är nu alls icke lönande. Marken är något mera fruktbar wid Skånör än wid Fästerbo. Efter ett dygns wistelse i Skånör, reste jag till den 35 mil derifrån liggande småländska staden

Söndköping.

Denna stad gör med sina wackra gator och ståtliga byggnader ett fint intryck på den resande. Der finnas flera mycket besökta förlusteställen. Limugnen och hotellträdgården äro de förnämsta. På båda ställena är musik, nästan hwarje afton hela sommarens om. Det mest werldsbekanta staden äger, är dess tändsticksfabrik; något öfwer 1,000 familjer i staden ha sitt bröd af den. Männerna gå på fabriken och förfärdiga tändstickorna, qwinnorna och deras barn, nästan från det minsta till det största, göra tändstickaskar. Betalningen war år 1876

*) Derefter fick staden sitt namn.

för ett tusen färdiga askar en krona och tolf öre. Strax utanför staden på Duntehalla har man den herrligaste utsigt öfver både sjö land och stad. Man kallar Söndköping för "Nordens Venedig". Jag var der wid midsommartiden.

På Wettrens silfverblanka wäg
jag gungade, och nesden låg
liksom en hägring för min syn.
Midsommarnatt det var.

Bredwid min sida, ung och skön,
satt min Sophie, den hulda mön.
Och aftonrodn'n, tänd i styn,
brann på des kind så klar.

Romantiskt skön war denna stund:
hög, silfverblå war himlens rund.
Vår lätta båt helt satt glad
på wattenspegeln fram.

Vi talade så mångt ord
om skönhet i vår höga Nord.
För oss så ljustigt stunden skred
wid fröjd och kärleksglam.

Vi rodde ifrån strand till strand;
och qvällen öfver haf och land
sin skynning bredde ut alltmer;
och midnatt war det snart.

Men ljuslett blef den midnatt dock;
wid norrpol'n satt, med gyllne lock,
Aurora och gjöt skimmer ner
från himlen, underbart.

Vi wände om från färden nu,
vi lyckliga, wi unga tu.
Af strandens ljus och himlens blöf
till hamnen lystes wi.

Vår segling härmed slutad war
på Wettrens yta, blank och klar;
men minnet lefwer qwar hos oss,
hos mig och minn Sophi.

Från Söndköping reste jag till den wacker, bredwid en lång, hög bergås belägna lilla staden

Grenna.

Ett stycke wäg derifrån ligger på den nämnda höga bergåsen (Grenna-berget) Brahehus' ruin. Der klättrade jag upp. Aldrig

har jag haft så widsträckt utsigt förr. Liksom en pilsnabbt flygande örn flög blicken ut öfwer Wetteren, Wisingsö, samt öfwer stora sträckor af Wester- och Östergötland. Sedan mitt öga sett sig mått på "all denna werldens herrlighet" reste jag med ångbåten "Örn" till den lilla staden

Sjö.

För sin skönhets och hördighetsfull kallas den omgifning: "Guldfroken".
— Derifrån begaf jag mig med bantåg utan fara till den lilla witrå staden

Skara.

I flydda seklers hebenda'r | bröts neder Balbers offersten;
ett offerställe Skara war. | och Skara, förr afgudahus,
Men kristendomen kom; — och se'n | spred widd i Nord sitt kristna ljus.
Derifrån reste jag till

Vidköping,

som är den äldsta staden wid den stora insjön Wennern. Vidköping är nu, efter eldsvådorna 1848 — 53 reguliert och wacker ombyggt. En skön prydnad i staden är hotellet Vidköping. Öfwer Vidan, från gamla till nya stadsdelen leder en hög, wälbygd jernbro. Då man derifrån kastar blicken öfwer sjön, märker man genast den höga och märkwärdiga berg-åsen Kinnekulle, som höjer sig 191 fot öfwer hafwet. Den består af flere olika jordlager och är prydd med en sydländsk wärlfighet. — Från Vidköping reste jag med bantåg den 10 Aug. hjertans glad till

Sköfde stad,

hwarest jag tog mig ett uppskrifande bad wid den stora och mycket b^e sötta wattenkuranstalten, som är derstädes belägen.

Mycket herrskap här församladt war. | än om frieri,
I Bolugnerstogen, par wid par, | än om poesi,
säg man jemt dem wandra, | än om någon ny roman,
ipräta med hwarandra | som war ny på bokhandeln ut-
kommen i sta'n.

Sköfde war fordom liksom Skara ett heligt offerställe. Här förwarades quarlesworna af den heliga Helena (Elin), Sweriges första helgon. Staden är nu, åtminstone under badtiden, gansta naturskön och liflig. Jag långtade snart efter att komma derifrån, ledsen af att se de många högförnåma fruarne och lorgnettbärande, tjocka patronerna, som blott strödde törnen i mina spår. Men det heter:

Så bruka nästan alla herrskaper göra wid fattiga poeter. Endast 2 herrskap bland 50 kunna vara någorlunda menliga och att träffa på sådana personer, det är en riktig hugnad för hjertat. Det är som att träffa på en swalkande oas i den widsträcktä torra öken Sahara. Den, som skall lesa af någon sorts konst i Sverige, måste wara både slitig och sparsam, samt framförallt ha ett owanligt tålmod.

Från Istad till Haparanda, | herskar en och samma anda. —
i ar man will i Swerige landa, | Will på konste ns wäg man sträwfa

utan medel, kan man häfwa.
 Snäst man blir af herrskap jemt;
 det, go'wänner, är ej skämt.
 Men hwad gagnar det att klaga?
 Man ju måste skynf fördraga.
 Ej den rike wet utaf

hwad det är att wara slaf
 under fattigdomens börda.
 Armas böner bli ej hörda.
 Hif mans ord är: "nej" och "ut";
 dermed hela saken slut.

Detta har gitwit mig skällig anledning till att skrifa följande qwäde:

Tänker du att något skönt uträtta
 här på detta törnbeströdda Tellus,
 och du af Förhyllen fått förmåga,
 men ej medel till att framåt komma; —
 sök då hjelp! men gå ej till de höga,
 rika herrskap, som i praktlott sitta
 uti rum, der guld och silfwer präla,
 drickande ur sköna winpokaler
 och om sina rikedomar språka,
 njutande af pris från smickrets läppar,
 eller af musik och sköna sånger;
 suda, ömta fattiga konstråner;
 men för stunden blott. Förwisso tror jag,
 om en sådan infteg, strag på dörren
 blef han körd, förvärn ett ord han yppat
 om att han war meddellös på Jebi
 bana, der som knappt ett grässtrå weyer. — —
 Kortteligen, gå ej till personer,
 hvilka äga mer än de behöfwa!
 Nej, styr färdens hellre till de låga,
 mößbetäckta hyddor, hvilka ligga
 här och der i trakterna kringtrödda!
 Der — ja der du finna skall, helt säkert,
 hjertan, som stå öppna för dig, främling!
 Der, kanste du får båd' mat och hwilplats
 öfwer natten. Der du träffat folk, som
 wist ej wet att rätt din konst uppskatta,
 men förstår ditt företag är ädelt,
 och wet säkert mera än de rika,
 högtförnåma herrskap hwad det är att
 wara blottskälld; ty de sjelfwa pröfwat
 hårda dagar, många bittra öden,
 hvilka ännu aldrig hittat wägen
 till de rikas lyguppflöda salar. —

Är det ej sannt hwad öfwanför jag sildrat,
 så renne jorden under mina fötter,
 och lefwande till "Hades" will jag falla!
 Der skall jag säkert träffa mången storhet,
 som fordom varit prydd med band och ordnar
 och som på jorden i sin lyckas dagar
 föraktat grymt en fattig Lazarus.

Sedan jag skaffat mig ett par tjocka julor till mina stöflor och beslagit dem med litet metall under tårna, för att på detta praktiska sätt så mycket bättre kunna sparka bort alla tårnen, som föllo ifrån de rikas hus ner på min bana, — fortsatte jag med att släppa upp fjärlor till höger och vänster bland officerarne och det öfriga fringsmanskapet på

Karlsborg.

Detta försvarswerk är beläget på ett vackert och till fästning passande ställe på Wetterns westera strand. Det tjänar till bas för Sveriges centralförsvar. Inom dess wallar äro flera vackra kaserner uppförda, en bland dem är flere hundra alnar lång (det är en bland de längsta byggnader i Sverige). Utom kaserner, finnas en hel del förrådsdus och arbetsbostäder, samt ett hotell. Dans, musik och glada lekar får man här om sommaren skåda. De bewistas af en stor mängd flickor och gossar, hvilka inströmma från landsbygden nära och fjerran. — Derifrån reste jag med fångvagn i min färd till staden.

Kristinehamn.

eller som den öfwerallt, så väl i Wermland, som i närgränsande provinser allmänt kallas: "Lusassen". Staden liknar wißt ingen lusass, ty den är ganska wacker och har många rätt lifliga butiker. Mest bekant är Kristinehamn för den i April hwarje år hållna s. k. "Fästingsmarknaden", hwarpå Wermlands och Nerikes producenter samt Göteborgs exportörer afluta stora uppgörelser om jern, spannmål och trävaror. Staden har en ny, mycket wacker kyrka, uppförd af rödt widtstämrande tegel. Men denna, liksom nästan alla andra kyrkor, ställas i skuggan af de många i staden nyewangeliska läsarne. Dessa benämna henne med öfknamnet "Ierhus". I dess ställe äro liksom i Jönköping bönhus, tillhörande olika sekter, uppbyggda. Der hållas ständigt andliga föredrag af resande kolportörer. Kristinehamn, Westervik, Alingsås Gesle, förstäderna i Göteborg och Stockholm, samt framförallt Jönköping äro de ställen som äro mest rika på läsare. Från Kristinehamn reste jag till den af otaliga hyttor och jerngrufwor omgifna staden

Filipstad,

som är ganska liten, men har likwäl liflig handelsrörelse, hvilken blir naturligtwis mycket utwidgad nu, sedan staden genom jernvägen kom i samband med Karlstad o. s. w. Derifrån reste jag till den wacker belägna och efter branden regelmässigt anlagda staden

Karlstad,

hwarest finnas raka och breda gator, ståtliga byggnader och präktiga butiker. En lärwd och widberest resande, som besökt staden, har yttrat att "allt derstädes wittnar om Amerikas och Kanadas nyaste städer." Handeln är mycket liflig och allt tyder på att Karlstad har en lysande framtid för sig. — På gatan mötte jag, strax jag war kommen till staden, flere från krogliwets buller utkommande poliser. De hade wißt smakat något på den "swenska nektarn", kunde jag känna på lukten. De

liksom annat folk vilja wißt gerna gästa Bachs tempel. Jag frågade den efter ättskilliga saker, utan att få någon riktig fund upplysning. Innan jag hunnit tala ut, kommo några sågverkarbetare från Skåre och bjödo dem åter igen in på en "liten knaber". — Jag hade icke länge varit i Karlstad förrän jag påminde mig att solen derstädes säges vara så klar.

Men ad fastän jag i Karlstad war | ej en enda vänlig blick
öfwer åtta da'r, | jag från solen skåda fick.

Med tanken på solens dåliga belysning och polisernas bachdyrkan, tog jag upp min lilla anotationsbok och skref deri till ewärdeligt minne följande:

Är icke detta, go'wänner! högst eländigt:
Nu förtiden gå Karlstads sol och Karlstads poliser i dimman ständigt.

En glad fälle, som jag mötte på Klarelsåbron, som leder öfwer till motsatta delen af staden, klagade liksom jag öfwer Wermlandskolens dåliga upplysning. Både han och jag önskade se solen fullkomlig klar åtminstone några minuter.

Ändtligen så steg hon fram, | men ad — blek och allvarsam.

Den glade språkmakaren sade: "Swad? — Är detta Karlstads beryktade sol, sådan hon är? Hon liknar ju mera en dimfigur än en sol.

Nu jag höll på att bli flat, | som om Karlstads sol man hör
insåg allt är karingprat, | ifrån Lappland till Skåne.

När han på bron berättat några af sina minnen från resor till lands och sjös, skildes wi åt.

Han reste — jag wet ej hwart; | hjertans glad
men jag med ångbåt ankom snart | till Dalsland enda stad

Ämål.

"Det war ändå något" sa' han, som fick se Ämål. Staden har en mycket bra hamn, samt är efter eldsvådan 1846 regelbundet byggd. Derifrån reste jag, blott för att efter nya föremål sika, till köpingen

Arvika.

Der hörde jag en karing skrifa
på en förbigående patrull:
"Hjelp, hjelp! gubben är full

| Han slår sönder både talrivar,
| kopper, kastull." —
| Jag öfwer karingen höll på
| att ramla omkull.

Ändtligen slapp jag helskinnad från henne, kom ut i köpingen och fann att den är regelmäsigt byggd, samt att den är naturfönt belägen på slutningen af en insjö, som kallas Ryckwiken. — Derifrån reste jag med bantåg in på norra området, förbi den på en hög bergås liggande oregelbundet byggda staden Kongswinger, och kom efter 8 timmars resa till Norges vackra hufvudstad

Kristiania.

Denne stad är nästan på alla sidor omgifwen af höga berg, somliga af dem höja sig fyra a femhundra fot öfwer hafwets yta. Man kan med skäl säga om Kristiania:

Det är en wrå emellan bergen, der idoge Norrmän bosatt sig.

Stadens förnämsta gata är "Karl Johans gade". Hvilket lif och rörelse är icke der ifrån solens uppgång allt intill klockan 11 och 12 om aftnarne! Det är, som att komma på Norrebro i Stockholm och tränga sig fram i folkwimlet der. Stadens förnämsta byggnader äro: Afkæhus flott, som förut varit en fästning, samt den ättkanta wakra Tre-faldighetskyrkan, Vor Frelfers Kirke och Stortingsbyggnaden m. fl. Univerfitetsbiblioteket, Nationalgalleriet och Zoologiska museet ha samlingar, som äro värda att uppoffra några timmar för att besje. Denne stad har för öfrigt så mycket wacker att bjuda på, att flera sidor af denn a lilla bok skulle ätgå om det skulle beskrifwas. — Från Kristiania rest e jag med ångbåt genom den wakra Kristianiafjorden, passerade de norsta städerna: Dröbak, Holmestrand, Mosjø, Lønsberg, Fredriksstad. Den sistnämnde ser mycket egendomlig ut och på wisa ställen som om den stode öde, ty gräs frodas wildt på gatorna inom stadsmurarne. Jag fick egentligen ej tid att wara uppe i staden och betrakta den mer än 4 eller 5 minuter; ty ångbåten gaf signal och började, just då jag hoppade i den, lägga från land. Då den hade gått ett litet stycke från hannen utåt sundet, såg man till wænster en fästning, omgifwen af gröna jordwallar, som påminna om det sista swenskt-norska kriget 1808. "Nå hwad tycker Ni om att tillhöra Sverige?" — frågade jag en norsk bonde, som stod bredwid mig på däck. — "Ah jo se'n Norge kom i förening med Sverige, ha wi åtminstone fått något att äta, men så war det icke förr; då fingo wi mest leswa på barkblandadt bröd sam ligga och slås med swensktarne bland snöbergen." Jag upptecknade bondens ord i min skrifbok. Efter ett par timmars färd från Fredriksstad, antom jag till den historiskt ryktbara staden

Fredrikshald.

Minnesrift är detta stället, Fredrikshald. Här föll en gång "Dunderguden", Karl den tolfte, widt berömd i häfd och säng. Jag vill fästningen besåda. Bergast står den på sin höjd, lif en sköldborg, byggd af örnerna på ett brant och skyhögt fjäll.

Jag på klippan upp will stiga, klättra tills jag hinna må till de wallar, der sitt eldgap wäldiga kanoner stå. Jag på hjelstans jord nu trampar, närmas molnen mer och mer: Fredrikshald och dess omgifning jag inunder föttrerna ser.

Sögtbelägen sköldborg ändtligt jag med möda hnnit har. Under mig hörs forsen larma, öfwer mig är himlen klar. Rundtomkring mig, hwart jag skådar, kan jag se en klippig nejd; der ha fordom Nordens sönar pröfwats i mång' blodig fejd.

Krigets dagar äro flydda. Swea, Nore, Dana mildt
ha lagt sköldarne till hwila, sedan mycket blod de spillt.
Swart jag ser, är frid och stillhet: frid på berg och frid i dal,
frid ur solens öga strålar i den wida rymdens sal.

Men hur krigigt midt i freden står ej Fredrikssten *) ända
trostigt det sin panna refer emot himlens hwalf det blå.
Länk, om någon fiend' komme wägen in från Swinesund,
dunder, bråk och tusen kulor mötte honom strax på stund.

Från hwar klippa skulle döden ljunga fram i rök och eld.
Frid mot frid utbyttes genast i hwar grön och solig däl.
Dunberguden skulle wilja stiga upp ur grafwens sköt;
watna skulle hjelteandan, som i Nordens folk han göt.

Dot — på Fredrikssten än swajar fridens fana högt i skyn!
och ett idogt folk man skådar i den lugna "norra byn",
som har pröfwats af belägring, pröfwats utaf swärd och brand.
Namnet "Fredrikshald" det klingar dertför högt i Nordens land.

Många fosterländska minnen knyta sig till denna tratt,
färskildt här till denna sköldborg, som har trostfat hjeltars matt
Ingen fästning i Europa ointaglig varit har
för kung Karl, den tappre kämpen: endast Fredrikssten det war.

Här han föll, och här är stället, der sin höga anda han
har uppgifwit som en hjelte, som en kung, en ädel man.
Har du funnat honom krossa (Fredrikssten! du krossar fler —)
honom, som war största hjelten, man i nya händer ser.

Som walfärder fordom gjordes till den graf, man helig höll.
så nu mången gör en walfärd hit här Karl den tolfte föll.
Stället gör ett mäktigt intryk på hwar och en, som sinne har
för den store, tappre hjelten, för de Carolinska da'r.

Monumentet öfwer kungen, der han dog, förroftas skall,
Karlavagnens stjernor skola mista glansen, nå sitt fall —
men hans namn skall ej fördunklas! Märk! så länge än på jord
häfd och sång och saga finnas, klingar högt "Kung Carl!" i Nord.
Derifrån reste jag den 25 Okt. 1876 till staden

Strömstad,

som då war riktigt rustig till att se, emedan mellersta och bästa delen
af densamma war härjad af elden. Min gick och gräpde bland de
swebda ruinerna, der mången familjs hela förmögenhet låg i aska, och
ännade att der påskjande är (1877) uppföra en ny wacker stadsdel.
Strömstad är mest betydligt som badort. Derifrån reste jag med ång-
båt till det stora folkrika fiskläget

Lyskil.

Småfyll många der jag såg,
småfyll åt båd' höj och låg

Småfyll nästan hwarje dag
åt ur småfillsburkar jag.

*) Fredrikshalds fästning.

Derfrån, midt i höstens storm, den falla, reste jag till

Uddewalla.

Uti kyrkogården der
skalden Braun begrafwen är.
Sjwer humoristens ben

har man rest en wäldig sten.
Bind en frans och häng på den,
om du kommer dit, min wän!

Sedan begaf jag mig med bantåg utan sorg till

Venersborg.

Wacker är des salutorg,
wacker, liflig staden är.

Liflig handeln är också,
nästan i hwarenda wrå.

Ungefär en mil från staden ligga tvenne jättelika berg, Galle- och Sunneberg. De äro gansta storartade att skåda. På dem hölls i fornda dagar ting under bar himmel. De äro mycket branta. Ifrån deras swindlande höjd har mängen af hedendomens gråhårs-gubbar kastat sig ner, för att undwika den nesliga stråddöden (det är att dö på fotsäng en naturlig döb.) — Från Venersborg reste jag den 14 Dec. 1876 med gästgijwarskuts till den folkrika, werfjamna och naturföna

Trollhättan.

Den, som wärdigt kan besjunga
denna plats, så underbar,
will jag ge min brud, den unga;
ingen bättre skatt jag har.
Må han heta Calle, eller
Silfwersträng, det lika gäller,
blott han tvinga kan utur

lyran ett stycke, gudomligt att höra;
lika storartadt skall det wara i poesi,
som Trollhättan storartad är i na-
tur. —

Nog tror jag han får att göra,
bäst är nog han låter bli;
aldrig lyckas han deri.

Men jag skall med prosaisk penna sjelf försöka på att beskrifwa Trollhättan i några få rader, så godt jag förmår. Trollhättan är säkerligen ett ställe, som hwar och en främling icke will draga förbi, utan att betrakta och beundra det. Det är i sitt slag ett mästerwerk i skapelsen, bildadt af höga, rakt ner i Göttaelf stupande berg, med än kala, än flogbewurna branter. Wadkraft af allt är dock de sju ester hwarandra förstante, wäldigt dånande och stummande wattenfallen. De kallas Gullö-, Loppö-, Stampeströms och Helwetesfallen. Det största och intressantaste af dem alla är Loppöfallet. Antoge man att alla dessa fallen more sammanbildade till ett enda, så skulle detta fallet föröra ned från en höjd af 111 fot; men nu äro de silda åt genom 4 förra affatser. Gullöfallet är 26 fot högt, Loppöfallet 44 fot. Härifrån kan man, för 25 öres afgift, på en mycket klen jernbro så komma ut till den midt i fallet liggande lilla holmen, Loppö. Stampeströmsfallet är 9 fot högt. Det ligger nära wid den gamla, ofullbordade Polhemsslusen. De 3 sista fallen äro Helwetesfallen, de äro tillsammans 28 fot höga. Kring de brantaste fallen bildas om wintern af de många millioner kringflänkande wattenbropparne wadra stapelser af is. Om sommaren, när solen skiner, bilda de herrliga regnbågar kring fallen. Trollhättan besökes årligen af många lustresande personer, både från in- och utrikes orter. I sammanhang med det föregående, will jag nämna

att år 1877 den 17 Juni besökte jag Trollhättan för andra gången. Ingenting annat än traktens underbara trollmakt hade dragit mig dit. Jag var således lustresande. Mitt sällskap bestod af 3 personer. Men jag och de tillsammans kunde godt spela en komedi så att hvern som helst kunde roa sig af att se den. Jag skall försöka på att beskrifva de 3 komiska personerna så godt jag förmår: Den ena var en bohöllare från staden G. Denne svärmiste och glade yngling försökte att med sina rosenröda kärlekstömmar draga till sig så många flickor som der finnas småfisk i Bohuslänska stärgården. Det kom sig mycket derutaf att han var född i nämnda stärgård. Der hade han nog lärt sin listiga konst att fiska efter så väl småfisk som efter Gwas döttrar. Han var en lång, smärt och ljuslockig yngling, samt i allt lik den bilden, som föreställer den lättfinnige, men wackre och gode Apollo. Den andre personen var en ungefär 26 årig skollärare från en af de bohuslänska därne. Hans namn war Halländer. Han hade på senare tid blifwit mycket ryktbar för sina uppsatser i "Förpostarne" i Göteborg; men dock mest för det långa tofroliga s. k. "Stärgårdsjäntans bref", som war en efterhärming af Bohuslänska folkspråket. Han hade under wägen till Trollhättan många smålustiga infall, som kunde narra till- ochmed en halfdödd att skratta. Den tredje personen i mitt sällskap war en 23 årig smakfullt klädd och mycket "fälig" fröken. Hon war för tillfället en af de wareser, som önska lefwa i njutningens paradiska werld. Hon såg ut som en förföriskt nymf med sitt långa sladdrande hår. Hennes gång war behaglig, hennes kroppsgehalt smidig och nått. Hennes sinne war gladt, och det såg ut som hela hennes lefnadshimmel wore molnfri.

Sela detta snygga sällskap landsteg på Trollhättans kaj wid middagstiden den 17 Juni 1877. Under hela färden till Trollhättan hade den långe, ljuslockige bohöllaren icke sett med sitt fjälsöga mer än en enda stjerna. Kring denna swäfwade hans fantasifrika wäsen liksom wår jord swäfwar omkring solen. Swilken war då denna gudomliga och lyelliga stjerna på hans kärlekshimmel? Jo! det war den lockhörige nymfen, som i det föregående nämndes.

Hon hade blifwit föremål för hans ömna kärlekslåga, och det war honom natt och dag en ljuslig, men beswärlig plåga. Den lågan kunde sätta eld på fångens strå, om icke jag till slut slagit watten deruppå.

Hans älskarinna hade troligtwis en stark dragningskraft: liksom en stålbit sluter sig intill magneten, så hade han hela dagen, under ångbåtens gång, slutit sig intill hennes behagliga wäsen. Stundom quwad han (på stöj naturligtwis? —)

"Och du skall bli min lilla stakt! Det war icke sant, det war icke sant, med dig jag går i fång i natt. Det war icke sant, det war icke sant.."

Sedan de 3 komiska personerna varit och besett allt hwad som Trollhättan äger främst i storartad naturskönhet och sett Kungsgrottan (der många kungliga personer inwistat sina namn) och sett de wäldigt dånande och skummande wattenfallen, — reste de från Trollhättan samma dag kl. 5 em. Men just, som båten skulle "backa" från land, wände den på kärlek tänkande ljuslockige ynglingen sig om, för att se efter sin

utvalda; — I det samma blåste hans "hätta" ner i Trollhättans förtrollade väg. Der ligger den ännu och kommer allt att ligga der till domedag, så wida icke ett troll kommer och tar henne och sätter henne på trollkonungens hufwud.

Melodi: "Nu är att säga huru Carl Angantyr fatt än"

Nu är det till berättas
om, huru ynglingen
såg ut förutan hätta
bland hättbeklädda män.

Han syntes lugn i hågen,
gid i salongen ner,
och såg hur sol'n i wägen
sjönt neder mer och mer.

Han tänkte: "Mörk blir natten
på äfwentyrarns stig.
Det är dock sjelfwa katten
att ej ha hatt på sig! —

Nu får jag hattlös kryssa
igenom Göteborg.

Jag kan ej flidor kysa . . .
förutan hatt. — Swad sorg!"

Nu will jag *) er berättas
att hon, den sköna nymf,
mig lånade sin hätta.
Allt bära den, hwad skymf!

Min hatt han nu fick taga;
och nu blef glädjen stor.
Med hatt på, fick han draga
hem till sin gamla mor.

Om mig man spefullt sade:
"Der gick poeten G.
Fruntimmershatt han hade
på sig. — Han war wißt sne!"

Klockan 11 om natten gid hwar och en till sin bestämelseort. Och hwar och en drömde säkert, sedan han gått till hwila, om den underbara Trollhättan. Om den swärniste ynglingen drömde om Trollhättan, det är swårt för mig att säga. Nog tror jag för att han drömde om den behagliga nymfen, samt att han skulle åt henne låta uppföra ett luftflott på en af Trollhättans naturfönsaste kullar. — Men det luftflottet blir nog aldrig färdigt. Efter hwad jag förstått, har bandet mellan de älskande brustit midt itu. Man kan verkligen säga om detta att "det war en sorglig historia".

Nu förvirrad ynglingen
drömmer om sin fordna män.
"So, det war mig en ljustig Lotta!
(Går fram och tillbaka på golfwet och sjunger):

Från klockan 7 till klockan åtta
hon mig huld och trogen war,
förlorad är jag, stadars karl."
(Går fram och tillbaka på golfwet och sjunger):

"På ögon bruna eller blå jag kitar ej ett dugg;
nej! i min bod jag tyft skall stå och hata dem i mjugg.

(Wider händerna förtwifladt. "Ah hä, det war en sorglig historia!")
Trollhättan har icke allenast storartade skapelser i konst att bjuda på, utan också storartade arbeten af människosinnet. De förnämsta bland dessa arbeten äro de många sluharne, som kostat stora män så mycket arbete och bekymmer. Utom sluhwerken finnas en hel del anläggningar, nyttiga för industrien. Dessa äro: 2 pappersmaskinfabriker, mekanisk verkstad, pappersbruk, ett oljeslageri, flera sågwerk och qvarnar. Wattenkraftens styrka i Trollhättefallen är, enligt lärda mäns beräkningar, lika med 225,000 hästkrafter. — Från Trollhättan

*) Nemligen författaren af denna bok.

reste jag i en stark och bitande kyla
 mot hvilken jag med möda mig kunde flyta,
 till staden

Ulricehamn.

Det var sjelfwa nyårsnatten kl. 10 jag kom dit. Man hade således blott 2 timmar igen till år 1877.

Swarje gata war glaserad med is.
 Ingen, hvarken mensta eller gris
 på något wis
 kunde gå på dem, förutan att ej falla.
 Jag föll stundom full, och kröp på alla
 "fyra benen" mot gästgifwarens port,
 rörde wißt i mörfret wid en l—rt...
 Andtligen jag hann gästgifwarens gård,
 der om natten man om mig tog wård.

Staden hette förr Bogesund. Det är meningen att den skall återtaga det namnet igen. Sitt nuwarande namn har den efter Ulrika Eleonora, emedan den af henne fick stadsprivilegier 1741. Ulricehamn är utmärkt wacker beläget på sluttningen af en bergrygg wid sjön Åhunden. Staden tycktes mig wara mycket dyfter. Derifrån reste jag den 5 Jan. 1877 till den wersamma och wacker byggda staden

Borås,

som för sin industri och handels skul liknar ett Göteborg i miniatyr. Derifrån reste jag till den lilla staden

Ålingsås,

hwarest Jonas Åströmer 1724—1730 bygde de första swenska fabriker, en bomulls- och en sidenfabrik. Strax bredwid kyrkan är upprett ett litet minne öfwer denne företagsamme man, som gjort Sverige så stor och wälsignelserik nytta. Tänk, om han nu stode upp ur grafwen och finge se att fabriker finnas nästan i hwarje vrå! — Kunde han drömma i sin lifstid att något dylikt skulle kunna hända inom ett och ett halft sekel efter hans död? — Derifrån reste jag till den ståtliga och i alla möjliga riktningar framåtsträfwande staden

Göteborg.

Melodi: "Och Petter Jönsson såg i "Fäderneslandet" etc. etc.
 Jag Göteborg mig nu ämmar besjunga.
 Nu lyfuen till, både gamla och unga!
 Om sången blifwer så att den kan duga,
 kan jag ej säga än, utan att ljuga.

I Göteborg finnas frogar, wi weta,
 der hör man ej efter krogare leta.
 Jag räknat nittio frogtyltar*) redan,
 kanske dubbelt jag upptäcker sedau.

*) Ungefär så många äro bränwinsbolagsutfänkningställen. Utom dem finnas öl och porterstugor i hundratal.

Sär måste krögarna säkert bli feta:
 på Bachi torg är det frodigt att beta;
 men stor förbannelse deröfwer hwilar;
 derför jag bort från krogliwet ilar.

En grofhör uppå gatan jag möter.
 Han är blind wißt: emot mig han stöter.
 Han är hög, har i banken miljoner.
 Hwad bryr han sig wäl om "lägre" personer?

"Grefwinnan X hyllar konsten", det heter;
 men på dörr'n kör hon alla poeter.
 Det war mig ej bekant, förr'n den stunden
 äfwen jag blef utwißad som — hunden.

Der syns grofhandlarens fru i sitt fönster,
 hon må blifwa för sängen ett mönster!
 Pianot slår hon, romaner hon läser,
 sminkar kinden och pigorna snäser.

In till henne en enkä nu stiger.
 "Gif en slant!" så hon beder och niger.
 "Ut med tiggarepack!" Fruen nu ryter.
 Ur enfans ögon en tår sig frambryter. —

"Jag är sjuklig..." "På dörren er knalla,
 annars skall strax polisen jag kalla.
 Hwem har gifwit er lof att mig störa?
 Ni wet tiggare will jag ej höra!"

Men om qwällen — hwad stök och hwad "göra"!
 frun i broffa far ut för att höra
 Kristina Nilsson, de prisdade toner.
 Tillträdet kostar blott — fyrtio kronor.

Skuggsidor finnas i lifwet så många,
 och wisor om dem kan man göra långa;
 men hufva sidor det äfwenwäl finnas!
 wackra säd'na i Göteborg will jag minnas.

Skall en sak för samhället det gälla,
 ej de rife sig affides ställa.
 Nej! då äro de eniga alla.
 Pengar lifsom från skvarne falla.

Wackra "stiftelser" många wi skåda;
 slit och dygd måste inom dem råda.
 Skolor finnas, der sig man får lära
 "frukta Herren och konungen ära".

Prom' nader finnas här, vackra och många,
och gat or snugga och breda och långa.
Staden s byggnadsstil må man beundra.
Butiker finna wi här många hundra.

En skön allé omkring staden wi ståda.
(Swillet lif måtte der icke råda!)
Der hvimla menniskor, gamla och unga.
Serrars blickar mot fröknarna ljunga.

Om Ni efter mer vackert will fråga,
må Ni utåt till Öfwerås taga,
se James Dicksons botaniska gårdar,
se hur han sig om växterna vårdar.

Han är millionär, som wi weta.
Maken wi efter honom må leta.
Till hans trädgård wi ha fritt inträde;
derför eignar jag honom ett qwäde.

Upp på Öfwerås' berg må wi stiga,
taga afsked af staden och niga.
Du är skönt, Göteborg der i dalen!
För din wälgång jag höjer pokalen.

☞ Göteborg har — som nämnt är — flera menniskowänliga inrättningar. De flesta af dem hafwa hufwudsfalligen tillkommit genom gåfwor från enskilda rika män, eller familjer. Flera praktiska och billiga skolor finnas. Bland dem är säkerligen för den mindre bemedlade praktiska mannen, eller ynglingen Chalmerska slöjdföreningens skola den bästa. Der gick jag "fritt", under de månader jag war i Göteborg, nästan hwar qwäll från kl. 7 till kl. 9 och öfwade mig i ritning, skrifning och räkning under skickliga och mycket tillmötesgående lärares ledning. Twenne qwällar i weckan hölls föreläsning, antingen i kemi, eller i fysik. Det förstnämnda tyckte jag war gansta intressant. Somliga klasser äro afdelade för åttstilliga handarbeten, såsom träsnideri o. s. w. — Göteborg är beläget i en af kala, gråa stenkippor omgifwen här och der något sumpig dal, hwars atmosfär är föga helsosam. Sammen är gansta naturfön, och är ständigt uppsvuld af ångbåtar och skepp från alla handlande nationer i werlden. Göteborgs handelsflotta är den största i Sverige. Man hoppas på att Göteborg skall snart blifwa Sveriges största handelsstad. Inwånarne äro nära 70 tusen. Göteborg har 5 kyrkor, bland dem är säkert Haga kyrka den vackraste. — Derifrån reste jag med den lilla täcka ångbåten "Kungelf" till den lilla bondbyliska staden

Kungelf.

Då jag, samt en annan person, som war med mig i sällskap, inträdde på stadens dystra torg och gator, woro wi den största folkhop, som fanns i staden. Kungelf har en mycket naturfön omgifning, har förkwarit en betydlig stad. I början af 1100:talet tänkte Sigröd Torstala-

far göra staden till ett ständigt konungafäste. Men inom ett halft århundrade derefter blef den alldeles förstörd af Wenderna, och har se'n aldrig hunnit sin fordna storhet, utan allt mer och mer gått tillbaka. Den har nu blott 812 inv. flyttades 1680 till sin nuvarande plats wid foten af ett högt berg midt för

Bohus' ruiner.

På Bohus' gamla borgruiner jag står. — Mildt aftonljuset skinner. Bredwid mig min Sophia står; och tyfnad omkring nejden vår.

Romantiskt fyllas våra sinnen af höga, dunkla forntidsminnen. Här låg i flydda seklers da'r en stad som mycket widsträckt war

Deß handelsflotta tros ha selgat till fjerran länder, och ha speglat sin sköldbeprydda wimpel der ruinen af Karthago är.

Swart har nu Rungels tagit vägen?
Är all deß storhet blott en sägen?
En åter är der staden war,
och knappt en stenhop ligger qwar.

Så går det med allt stort, wi sunnit:
om tusen år har det försvunnit.
Allt wårt med möda sparda gull
shall bli till slut — tre stofflar mull.

Men upp ur askan synes komma ett annat lif, som likt en blomma utvecklas, blomstrar härligt står, tills likt det gamla det — förgår.

Ett Rungels åter nu sig röjer wid foten af det berg, som höjer sin hjesa öfwer elfwens wäg, ett stycke från der staden låg.

Det gamla Bohus' stolta fäste är nu för fåglarne ett näste! men herrlig är ruinen än, fast härjad af förgängelsen.

Farväl! Nu dagens sol går neber.
Fantastiskt skymningen sig breder omkring det gamla kämpaslott, som snart står likt en stenhög blott.

Sur hemstt det är! hur tomt och öde!
Wi gå som wålnader bland döde.
I borgens fot, min vän Sophi,
nu våra namn intrista wi!

Derifrån reste jag den 18 Juni till den lilla med dåliga komuni-
kationer försejda staden

Kungsbäcka.

Denna stad ser mycket tåk och fridfull ut, är ganska liten, har knappast mer än 500 invånare. De lefwa hufvudsakligen af handel och jordbruk. Derifrån reste jag den 19 Juni till det stolta och till utseendet mycket krigista

Marstrand,

hwarest friska hafswindar blåsa kring de kala och ofruktbara stenklipporna. Synnerhet på senare tiden har Marstrand som badort gjort betydliga framsteg. Det besökes ärligen af omkring 2,000 badgäster. Man kallar Marstrand för "Nordens Sibraktar". Här kan man riktigt beskåda den kala, ofruktbara stärgården. Swilken kan vara enformigare än denna? Andra från norsta gränsen till Göteborg ser man ingenting annat än höga ofruktbara stenklippor, mot hwilka wågorna uppborligt

Kasta, forlande, sitt fradgande silfwerstum. Det är besynnerligt att menniskor kunna lifnära sig på sådana gråstensöar. Midt på den holme, der Marstrand ligger, finnes S:t Eriks grotta med en offerfälla. Stadens nordwestra del är wäl bebyggd. Det märkwärdigaste Marstrand äger, är des på ett högt stenberg liggande starka fästning, Karlsten, som har 60 fots höga murar och ett torn, som är 130 fot högt. — Derifrån reste jag till staden

Warberg,

som är om sommaren besökt af ett stort antal badgäster. Musik utföres under badtiden twenne gånger dagligen. Staden är efter sista branden 1863, då 140 hus blefwo uppbända, wacker ombyggd. Des största märkwärdighet är flottet, som är beläget nordwest om staden, omgifwet af höga, dubbla stennurur, hwarifrån man har en herrlig utsigt öfwer hafwet. Derifrån reste jag till den lilla obetydliga staden

Falkenberg,

som är mycket gammal och oregelbundet bygd, har icke stort mer än en gata, exporterar spannmål och träwaror samt lax af bästa sort. Från denna "de glada laxarnes" hufwudstad reste jag till en annan wid Niskaån liggande betydligare lastad,

Halmstad

som är säkert den wackeraste af alla utmed denna kusten liggande mindre städer. Der finnes ett herrligt tivoli, så wacker att jag wet ingen swenskt småstad som äger ett dylikt. Wid westra sidan af detta sköna och skuggrika tivoli flyter Niskas blåa flod tyft och lugn, fast den bär kraften till slottsmöllans Klädesfabrik i sitt stöte. Halmstads omgivning är en riktig trädgård. Jag beundrade denna stadens skönhet högt.

Kan någon wara gladare än en Halmstadabo?

Han bor ju som en fogel uti skuggig ro.

Han har den klara hamnen att sig spegla i,
och går om sommarastnarne på tivoli.

Der är musik och glädje i hwarenda wrå,

tills wäktarn tutar elofwa och ett och två.

Industrien och handeln är derstädes mycket liflig. Sjelfwa staden är snygt och regelmässigt bygd, har på senare tid fått en ny och mycket wacker kyrka. Derifrån reste jag till den småländska köpingen

Bernamo,

hvars berömda marknad hwarje smålänning minst en gång i lifwet skall besöka, såwida han will följa gammal sedwänja. Derifrån reste jag till den lilla staden

Laholm;

der man fiska perlor ur den förbiflytande Lagan. Derifrån till

Båstad,

som är efter branden (för några år sedan) gansta wacker ombyggd. Fästån Båstad blott bär namnet af köping, kan det dock täfwa med en hel del mindre städer i affärswäg. Derifrån begaf jag mig till fästläget

Lorekow;

der man ser blott fiskare juusa,
och hör hafwets wågor brusa.

Derifrån begaf jag mig till den lilla listliga skänsta staden

Engelholm.

Der blef jag bekant med en derstädes boende artist, wid namn Walfrid N. . . . n. Det finnes ej många wackra naturpartier wid Engelholm, som icke hans pensel har med färg och olja återgifwit på duk.

Åh! lifwet herrligt är förwifst
för den konstfälskande artist.

Han med sin pensel och sin färg
kan gifwa lif åt stog och berg.

Engelholm är en ganska wacker stad, men är belägen ett godt fjärdt wäg från sjön. Staden har många handelsbodas, men der tyckes wara rörelse i dem alla. En mycket hög och wacker jernbro leder öfwer den tätt förbi staden flytande ån. Derifrån reste jag först till den glade dockbindaren S. P. Andersson i Landskrona, sedan på lusttur till Lund. Derifrån gjorde jag en lustresa öfwer till den stora danska hufwudstaden

Köpenhamn,

som har öfwer 200,000 invånare och är rätt intressant för en svensk resande att se. Staden har en mycket wacker och fruktbar omgivning, har inom sitt område många lockande förlustfeställen. Det förnämsta och mest beryttade af dem alla är de stora Tivoli, hwartill afgiften är 50 öre, öppet från kl. 7 till 12 om natten. Här finnes så mycket wackert att se, så att man borde ha 50 par ögon. Det första man warsnar är milliontals lampor i alla kulörer. En del äro smakfullt placerade bredwid spatsfärgångarne likom blommor, en annan del hänga i träden och uti buskarne, en stor del pryda wisa tivolibygnader: Andra från grunden allt upp till taket brinna idel gaslägor. Med ett ord sagdt: hela Köpenhamns Tivoli liknar, på afstånd sedt, en klart brinnande stog. Detta festliga, högst storade och widtbekanta Tivoli besökes om helgdagsaftnarna af många tusende menniskor, från alla länder. Inom deß område är bland andra en mycket wacker musikpaviljong. Den utmärkt wackra musiken, som der får höra, anföres af direktören Balbain Dahl. Då man blir trött af att höra musiken derinne, kan man tränga sig ut och gå t. ex. in på en af tivoliets teatrar, eller höra på sångarinnorna (de s. k. "lusterne"), eller åta på karusellen, eller gunga, eller slå en träoge på stallen för några öre, eller stjuta till måls för några öre, eller winna sig en knappål för 33 öre lotten på lotteriet derstädes, eller se på panoramorna, eller på dem, som spela pantomin, eller på lindansarne, eller helt ostyldigt som jag, och en annan person, som jag hade med mig, smygga sig in i den upplysta och förförsta Labyrinten. Aldrig har jag varit ute för något dylikt: wi följde en krotig spatsfärgång in i Labrinten. Wi wiste knappt hwar wi kommo in. Wi gingo och gingo och träffade på allt fler och fler gånger, som woro upplysta af hundratals klar-

skinande lampor. Men hur wi gingo och hur wi gingo, kommo wi icke utan på samma ställe som wi varit på för en stund sedan. Då började wi inse att det der war icke rätt fatt. Der fans bedrägeri med i spelet. Wi stannade och märkte att wi woro icke de endaste, som woro wilsna inne i Labyrinten. (Labyrinten är en wäl inhägnad trädgård med en otalig mängd spatsergångar, på båda sidor omgifna af ogenomträngliga häckar. Endast en spatsergång bland dem är hufwudingången. Träffar man på den, hittar man ut). Menniskor hwimlade om hwarandra till höger och wenster, somliga skrattade, somliga höllo på att gråta, somliga swuro och skällde på dem, som anlagt Labyrinten. Men det half icke. Den, som ej kunde sjelf hitta ut, fick bli derinne. Wi sprungo åtminstone 30 eller 40 gånger fel innan wi kunde hitta ut. Jag tillråder hwar och en, som läser denna bok och ännar sig att resa till Köpenhamn, att icke spatsera i Labyrinten, om han har knappt om tid; ty der måste utan ha en half dag på sig om man skall hitta ut igen, oaktadt nämnde plantering icke är just så stor. I allt kan man spåra dansfarnes list att fånga "den svenske radd". På alla Köpenhamns gator, serfildt om morguarne draga karingar omkring med små dragkärror och ropa: "Här är ål!" "Här är sill!" "Här är mjölk!" "Här är potatis!" "Här är frukt!" o. s. w. Ja, man kan bli sjukt af att höra den fula sången, som ingen törns tyfsta, hwarken främling eller polis. Köpenhamn är en mycket stor och på wisa ställen högst storartad och wacker stad. Der finnes en hel del jättelika gamla byggnader, som se mycket storartade ut. Sjöfarten är mycket liflig. Ständigt är hamnen uppfylld af steypp och ångbåtar från åtskilliga länder. — Sedan jag besett stadens många statyer, de flesta föreställande dansfa konungar till häft, och besökt Cirkus, Thorwaldsens präktiga och konstrika museum, som är 2 wåningar högt och är alldeles fullt af oljetaflor och marmorbilder efter Thorwaldsens egen stora konstnärsvörmåga, och derifrån wändt mina steg till Christiansborgs ärenwördiga och jättelika flott och sett des stora utmärkta tafwelmalning, — reste jag, efter ett dygns wistelse i Köpenhamn, tillbaka igen till städerna Lund och Landskrona. Från den sistnämde staden reste jag med ångbåten "Södra Sverige". ombord tjenstgjorde jag som staryrättare och högg hufwudet af både hönor, tycklingar och tuppar och det med en sådan, säterhet att de sade aldrig: "kofeliku" mer. Således har jag varit "Södra Sveriges" staryrättare, och det är något stort, fastän det är något fasawäckande i dessa milba tider. Fartyget fortsatte sin wälfända gång om Malmö, Ystad, Kalmar, Westertwitt, och in genom Stockholms wackra flärgård, och landade till slut i Stockholm. Derifrån reste jag snart med en ångbåt, som låg färdig att afgå till den lilla Mälars-staden

Enköping.

Folket der lefwer hufwudsakligen af återbruk, handel samt genom att odla kölswexter. Derifrån reste jag till den gamla staden

Nyköping,

hwarest ännu stå ruiner qwar efter det märkwärldiga och sorgligt ryktbara Nyköpingshus, som påminner oss om brödratwist och swära brott.

Inom dess murar war det konung Birger lät ihjälhungva sina bröder hertigarne Erik och Walbemar.

Högt öfwer ruinerna skimrar det hwitkalkade tornet af Nyköpings gamla slott. Detta torn samt en portgång är det enda, som är oskadadt. Tornet begagnas till magasin, och en underjordisk gång (wallgång,) tillhörig slottet, begagnas till, — hwad tycks? — winkällare.

Nyköpings stad är troligtwis anlagd på 1300 talet, sedan den genomgått många eldswådor och kstförlingar, eller med andra ord: pröfwats utaf swärd och brand, wårst 1665 och 1719, har den småningom blifwit hwad den nu är, och det är dock icke mycket. Man trodde för 20 år sedan att Nyköping skulle genom sin industri gå rastlöft framåt; men så blef icke förhållandet. Stadens stora mekaniska werkstad, som sysselsatte flere hundrade arbetare, upphörde plötsligen med sin tillwerning. Och då uppstod stor arbetsbrist i staden, hwarför en hel del familjer flyttade derifrån, för att söka arbete wid Wotala werkstad, eller på andra ställen. Nu är Nyköpings stora mekaniska werkstad alldeles lemnad åt förgängelsen, det är riktigt sorgligt att se, iijnerhet som der är så präktigt wattenfall och så mycket, som kunde uträttas dermed, om blott "männer med penningar" och förstånd återigen toge saken om hand. — Staden har 2 kyrkor, en på hwardera sidan om ån, ett wacker torg samt wattenkonst, residenshus, elementarlärowerkshus, hospitaal o. s. w. Wid Nyköpingsåns wattenfall bredwid staden, liggja Periodens och Hargs bomullsspinnerier, Fors' ullspinnerier, hvilka tillhoppa sysselsätta hundratals arbetare af båda könen. Sedan jernwägen mellan Flen och Djelsfönd blef färdig, har man hoppats staden skall gå framåt igen på den bana, den för 600 år sedan börjat och så ofta gått "frästgången" på. — Derifrån reste jag till det herrliga badstället

Dalarö.

Der skulle jag wilja både lefwa och dö.

Der finnas många utmärkt wackra sommarnöjen, som tillhöra rika i Stockholm boende grofhandlare m. fl. Mellan dessa praktfulla sommarnöjen liggja än här och än der rödfärgade fridfulla boningar, hvilka tillhöra dalaröboarne sjelfwa. De flesta af dem lefwa nästan hufwudsakligen af att om sommaren logiera in badgäster och gå dem tillhanda. Jästän Dalarö ligger gruppwis bygd på några föga wackra grönkädda klippor, har det dock ett herrligt läge för den, som älskar att se glittrande wågor och här och der i hafwet uppsjutande öar, hvilka på Dalarö se ut för ögat i solnedgången som förtrollade mörtblå hägringar. Ingenting är wackrare wid Dalarö än när hafwet wisja astonfunder lyser än rosenrödt än jaffransgull. Det är som om det wore en sli af Skaparens herrliga mantel som läge utbredd på den lugna wattenytan. Här och der sjuta än skepp, än ångfartyg fram och gifwa liflig rörelse åt den wackra taskan. Ett stycke wäg från Dalarö badställe ligger ute på en holme, bredwid inloppet till Stockholms underbara och outfägligt wackra stärgård, den gamla, nu åt förgängelsen lemnade Dalarö stans. Den, som en gång sett Dalarö, tror jag förwisso, will gerna se det igen. Dalarö är en mycket befant tullplats, har både optisk och elektrisk telegrafstation, apothek, några handelsbodar samt en restauraution, och en "sillkrog".

Melodi: "Jag mins den gamla tiden" etc. etc.

Jag koktöt der fick spisa;
det smakte mig ej wäl.
Och därför denna wisa
jag skref med misnöjd hjäl.

Var det ej att studera
folklifwet, skull' jag ej
på dyllik krog gå mera;
men äta der... usch nej!

Jag fick ett mycket trefligt och beqwämt logis hos den gamle sjökaptenen Sellström, som bor uppåt ångbåtsbryggan. Han har goda och billiga cigarer att bjuda på, mot 6, 8 a 10 öre stycket, förstås. Den gamle, glade och språkamme kaptenen lät mig bo i ett rum, som war beläget intill hans egen fångtammare. Der lågo wi och språkade om hwarjehanda, nästan hela natten igenom.

Melodien är lika med den föregående.

Jag herrlig utfigt hade
utöfwer land och sjö,
Wid wågsorl jag mig lade
på wakra Dalarö.
I sängen midt om natten
jag reste mig ibland,
att se det ystra watten
som swallade mot strand.

wid wågsorl ut jag trädde,
klädd i min swala frack.

Det war så lust att höra
i månljus midnattsstund.
Knapp tillät mig mitt öra
att sofwa så en blund.
Wid wågsorl jag mig klädde,
wid wågsorl kaffe drack,

Jarwäl, kapten, du glade!
Ditt namn är widt bekant.
Jag såg du pröfwat hade
båd' Nordsjö och Atlant'.
Det märktes uppå kinden
(den war så brun och röd),
du ofta stridt med vinden,
en strid på lif och död.
Nu får du njuta stilla
af att se stepp och sjö
ifrån ditt hem, det lilla
på wakra Dalarö

Derifrån ställde jag min tosa till den obetydliga och swårtillgängliga staden

Trosa.

Den, som ej i Trosa warit,
widt berest på jord ej är;
men den, som i Trosa warit
och sett fiskarhusen der,
han är widtberest, försann,
och en werldserfaren man.

Trosa nämns för "werldens ända".
Går man dit, så får man wända
snöpligt om,
och gå wägen, som man kom.
Blott en wäg till Trosa går,
söker man så i hundra år.

Trosa har 475 fiskätande invånare. Det heter att "trosaboarne äro fiskare alla, ända till borgmästaren: han sitter och metar på bron". Widare har jag hört sägas att "husen äro så låga att får gå på bete på taken och föda sig af mossa och långt gräs, som der frodigt växer". Men det kunde ej jag upptäcka. Trosaboarne wisja ej gerna höra talas om dyllikt prat. Sjelfwa berömma de mycket sin stad och säga att det är den bästa de weta reda på. Der finnes ingen fattig, som behöfwer kommunens hjälp, därför har staden uthyrst fattighuset, på det att det ej må stå öde, och blifwa ett hem för rättor och möj. — Derifrån reste jag till den lilla Mälarestaden

Mariefred

Denne stad har 750 iuwånare. Strax bredwid staden ligger ruinen efter en gammal kyrka, i söder om denna utmed en wacker Mälarnit ligger det gamla historiskt ryktbara Gripsholms slott, hwari wafakonungarne Erik och Johan turwis höllo hwarandra fångna. Slottet har en stor portträttsamling att uppvisa, gamla möbler, kostbara tapeter, silfwerkärl o. s. w. På gården stå twenne stora kanoner, wid namn "Galten" och "Suggan"; dessa äro tagna i krig från rysarne af Jakob de la Gardie på Iwanograd. Dels för detta slott, dels för ett kloster wid namn Mariefred, som nu är förstördt, har staden uppkommit. Mariefred är en ganika treflig stad, men många gånger trefligare än staden sjelf är desj utmärkt sköna omgivning. — Derifrån reste jag med bondskjuts till

Afers bruk,

hwarest finnes kanongjuteri, och nära derintill krutbruk. Ingen riktig gästgifwaregård finnes här, derför är det ganska swårt att få logis i denna trakt. Jag war inne hos flere rika ståndspersoner och bad om logis, men allt förgäfwes. I sammanhang härmed will jag nämna att jag kom in i en wacker grämälad gård, som låg nära wid stora wägen, som går till Afersbruk, Jag war mycket trött af att ha gått hela dagen, och kallt war det om aftonen, knappast hade jag flutit min frusna nästipp in om den wackra salsdörren och med några få wänliga ord framfört mitt ärende om att få logis, förrän härstaren i huset, wid det han reste sig från sin gungstol i det inre rummet, röt: "Kör ut den der! Swad har han här att göra så sent?" (De personer, som ha menliga känslor inom sitt bröst, må sjelfwa döma om detta war mildt sagt!) Men hwad hjälpte det att swara en person, sådan, som han tycktes wara mot mig, som war en huswill främling. Hans fru hade ett wida ömmare sinne, hon tyckte det war synd om att jag skulle wara ute så der på wandrande fot. Men jag wille icke pröfwa patronens barmhertighet längre; derför gick jag. Solen skulle just nu till att bädda sig ned bakom skogstopparne i wester. Det hela föreföll mig något poetiskt. Under det jag gick i de fattigas lojor och hörde efter hwilplats öfwer natten upprunno följande känslor och tankar inom mitt ängsliga bröst:

Den huswille.

Det afton är, och allting går till ro.
 Ke'n solens klot sin purpurbädd har nått.
 Den lilla fogeln flyger till sitt bo,
 det kända, som i lummigt flygd han fått.
 Men hwad skall jag om menstorsgoddhet tro? —
 Från dörr till dörr i qwall jag länge gått
 och trott att någon skulle sig förbarma;
 dock går jag ännu huswill här, jag arma.

Jag varit hos de rikaste i byn,
 men endast hårda "nej" de gifwit mig.
 Det börjar redan mörkna för min syn,
 och mera willsam blir min wandringsfittig.
 Jag blickar, tårögd, mot den swarta styn,
 och sänder upp en bön så innerlig:
 O Gud! låt mig ej mera tröfslös ila,
 gif mig en bädd, att derpå jag kan hvila.

En sud stg tränger ur mitt sorgsna bröst;
 men, som en ljud i öknen, bort den dörr.
 Min klagan, tolfad med min matta röst,
 än till medlidande ej hjertan rör.
 Det mulnar — We! — Och windens kraft har löst
 sin snabba winge. — Jag hans ankomst hör.
 Det börjar redan storma, snöa, frysa.
 Hul kraftlöst mina matta lemmar ryssa.

Jag wandrar, tankfrib, i den senna qwäll
 emellan bygdens låga kofor fram.
 Till slut jag ser bland berg en grönkädd häll;
 der lutar jag mig, trött, emot en stam,
 som kullblåst war. — Men i ett ringa tjäll
 en fattig enkla nu min röst förnam.
 Min klagan rörde hennes ömma siune. —
 Ack! seut går denna stunden ur mitt minne.

En torstig bädd jag snart i stugan fick:
 det kalla golfwet blef med halm beströdt.
 Och, efter några flydda ögonblick,
 jag lade mig och somnade så sött
 som på en dunbädd. — När som solen gick
 på fästet upp, som sten så rosenrödt,
 och hon sin första stråle skänkte jorden, —
 jag lossjög Skaparen med dessa orden:

O, gode Gud! om allting wärd du har,
 du mig herbärge äfwen gaf i natt.
 Fastän min bädd, af halm, så torstig war,
 jag will dig dock af hjertat tacka gladt.
 Du är de ringas tillflykt, werldars Far!
 Om någon rit man på din thron blef' satt,
 o då förglömdes alla jordens arma:
 ej någon wille sig om dem förbarma. — —

Om morgonen strax efter solens herrliga uppgång reste jag med
 bondskuts till den gamla, minnesrika staden

Strengnäs.

Det första man af staden i fjerran obserwerar, är deß jättelika
 wakra, af röd tegelsten nppförda domkyrka: den höjer sig som en jätt-

inna öfver alla jordiska föremål, som ligga i hennes närhet. Hon upptager med sin kolosala byggnad en jordrymd, som är flere tusen qwadratalnar stor: ungefär lika med en åttondel af stadens. Inom kyrkans murar hvilat Karl IX med två gemåler och flere barn. Domkyrkan är invigd 1291. Genom hettan af de många ljusen, som woro tända på invigningsdagen, fattade hon eld, men blef snart återigen reparerad. Hon har sedan des varit utsatt för flere eldsvåder. Strengnäs har fordom varit en urgammal marknads- eller offerplats, har äfwen varit mycket stor och anseelig. Nu är den blott "en dunkel stugga af hwad den varit". År 1871 höll den rent på att gå under för det heta förhärjande elementet: halfwa staden lades då i aska. De flesta af de brandskadade ha ej förmått bygga sig några hus igen sedan; derför ser staden mycket ödselig ut. Der finnas 1,600 invånare, samt en hel mängd skolynglingar, som begagna sig af underwisningen i det stora elementarläroverket derstädes. Derifrån reste jag med ångbåten "Sven Rinman" wid middagstiden den 11 Okt. 1877. Om bord å nämnde ångbåt war en "flyktig" bonde. Han hade under åtta dagars tid varit jent ute på resor och passerat 12 eller 14 städer. I sin lilla annotationsbok hade han upptecknat med några få rader hur hwar och en af de städerna såg ut. Hör nu på hwad han, under det ångbåten lade ut från Strengnäs' kaj, säf: "Denne staden, Strengnäs, är en liten stad och litnar, då man ser den från sjösidan, en herregård, med en mängd stathusbyggnader omkring". Denne bonde roade alla de ombord warande passagerarne med sina anteckningar, och sina roliga fäcktkonster med sin älskade bränvinsflaska, hwilken han allt då och då anlitade under stratt och lustiga ordutgjutelser. Kl. 4 hade ångbåten hunnit genom den smala Hershälla-kanalen och efter en lång och skrämmande signal lade den till wid den på en jenn plats liggande ganska trefliga jernmanufakturstaden

Esfilstuna.

der såg jag smeder, både swarta och bruna.

Esfilstuna-smide är bäst,
det wet både bonde och prest.

Efter Södermanlands apostel, den helige Esfil, som hedningarne stenade till döds wid Strengnäs, har staden fått sitt namn. Denne helige martyr är begrafwen ett litet stycke utom staden. Öfver hans graf är satt en stor sten. Det är upplystande och lustigt för sinnet att göra walfärd till hans graf. Sjelten, som deri hvilat, stred för Guds heliga sak, och war en utmärkt man på sin tid. Men hus och möbker kunna icke trivas riktigt wäl tillsammans: möbret skaffade derför snart ur dagen den midt i den wilde hedniska Norden klart brinnande ledstjernan, som wille gå före de mordlyfne nordiske wikingarne och wisa dem wägen till ett nytt Walhall. — På 1100 talet lades här grund till ett Bernhardinerkloster, som sedan kom att tillhöra Johaniterbröderna. Gustaf Wasa lät nedriswa detta kloster och lät i des ställe uppföra ett wackert slott med 4 hörntorn. Men år 1680 lades detta i aska. Några lemningar efter det kan man ännu stönja wid stadens kyrkogård. — Esfilstuna har ännu ej fått någon kyrka, utan får begagna

sig af den nästan inne i sjelfwa staden liggande landskyrkan. — Eftils-
tunaboarne ha således glömt, tycks det, att låta bygga sig kyrka; men
ha ej förgåtit att skaffa sig ett baptist- och ett metodistkapell (båda gansta
flora och dyrbara) samt en s. k. läsaressal för de nyevangeliske luth-
eranerna. Utom dessa nämnda hufvudsektter, finnas s. k. frimethodister
och några mormoner. De sistnämnda hafwa också låtit bygga en bön-
sal. Dessa äro de framsteg Eftilstuna har gjort i andelig riktning.
Men med sina 225 eller 250 fil-, fönsterbeslags-, kafelungswentils-,
kafelungsdörrs-, gaffel-, läs-, gångjerns-, strids-, sax-, yr-, dolt-, rak-,
tälje- och pennknifsfabrikörer samt deras 1,500 arbetare göras der
dagligen framsteg i den haltande Waulunds konst. Smideswerkstäder
finnas nästan i hvarje gård i den s. k. Kriststaden. Det har varit
mycket, som tillwerkats här för, men som fabrikanterna ha måst upp-
höra med, emedan de fått för stora utländska medtäflare i den vägen.
Swar och en fabrikör tillwerkas och försäljer för sin del. Somliga ha
blott 2 a 3 arbetare. Dessa fabrikörer göra wist icke mycket lysande af-
färer. Andra deremot drifwa smidesverket i riktig storartad skala, och
ha inmot 45 a 50 arbetare, och stundom deröfwer. För dessa fabri-
körer gå affärens på en stor wigilans. De affätta sina tillwerkningar
i stora partier, såwäl i Sverige som i utlandet. Munktells mekaniska
werkstad består af ett par tjog wagnader, syfelfätter omkring 300 ar-
betare. Med dem och flera andra uppgå smidesarbetarne till om-
kring 2,000. Eftilstuna har ungefär 8,000 invånare.

Uti Eftilstuna ho
rassa smeder, må Ni tro!
Swar man går, hörs hammarslag,
ljud af belgar, gny af filar.
Knappt man ser en smed sig hwiilar.
Nästan ständigt natt och dag
han i smedjan står och lamrar,
filar släggas borror hamrar.
Swar och en är Waulund lik,
tänker säkert att bli rik.
Är hon ogift, will han ha
smedja, maka och må bra;

är hon gift och har det bra,
will han likwäl bättre ha;
detta är naturens gång.
Eftilstunasme'n med bång,
filmusik och munter sång,
båds' med slägga, mejjel, tång
banar wäg för sig: framåt
will han uppå konstens stråt.
Dagens muntra lösen är:
"framåt, framåt! ingen här
blifwe bak uti wårt led,
som will kallas "duglig smed".

Utom smedjor och smidesfabriker samt ett stort jernvägsagguteri och
ett betydligt gewärsfaktori, tillhörigt kronan och som årligen till-
werkas tusentals gewär, — finnas garwverier, bryggerier, repslageri, o. s. w.
Söder om staden mötes ögat af en gansta wacker natur, och här och
der wid Eftilstuna-ån wackra forsar. Utanfö Eftilstuna, ett stycke
wäg från Swilfa, ligger Libergs stora fabrik. Der tillwerkas i stor
skala saxar, stridskor, hysweljern, strykern o. s. w. Eftilstuna är i det
hela taget en utmärkt bra stad, som är wärd att besökas, och finnes
här ingenting märkwärdigt bland byggnader och natur att beundra, så
fan man dock åtminstone högeligen beundra de machinmässiga smides-
fabrikerna, der det mesta nästan göres för hand, men ändå frambringas
med en berömdwärd färdighet och snabbhet. I staden finnes ett nytt
och mycket wacker hotell, wid namn "Centralhotellet", samt flera andra
restaurationer. — Sedan jag köpt mig en god eftilstuna-knif, till minne

af att ha varit i denna stad, reste jag derifrån till den lilla mycket gamla staden

Thorshälla.

som förut hette Thorshag och war ganska betydlig, till 1778 då den förstördes genom wäld. Namnet på staden måtte wißt lysa på den i de nordiske gudafagorna omtalade Asa-Thor. Denne Thor drabbade med sin starpa och förödelsebringande blizt det gamla Thorshälla kyrktorn för några år sedan och splittrade totalt delsamma, hwarester brand uppstod. Nu har staden fått en ny wacker, af röd tegelsten uppförd kyrka. Det är Thorshällas högsta prydnad. Det enda staden har att uppvisa i industriwäg, är Stridsbergs fabrik, der tillverkas eggjern och sågar. Staden ser mycket dyster och bondbuyaktig ut, är omgifwen här och der af gråa, fula stenbergr. Söder om densamma märka wi 2 mycket stora och dyrbara slusjar. Genom dem gå ångbåtarne från och till Eskilstuna o. s. w. — Derifrån reste jag till den lilla gamla staden

Söderköping,

som fordom för sin stora handels och storleks skull war Sweriges sjerde stad. Nu är den mest betydlig för sin berömda wattenkuranstalt, hwars watten bitföres från St. Raughilbs helsogifwande källa. Staden har omkring 1,800 inwånare.

Den, som will ha goda bad, resa kan till denna stad. Friska windar blåsa här, och natur'n rätt wacker är. Storån, som för blodstänkt war, lustigt genom staden far, hwisfar om förslutna dar. An war fordom segelbar, stolta skepp den burit har.

Det är ljustligt wara här och påminna sig man är i en stad, som varit har mäktig i förslutna dar. "Kräftans gång" den nu har gått: Nu en flugga är den blott af sin fordna form och ståt, tycks knappt gå ett steg framåt.

Derifrån begaf jag mig den 15 Nov. 1877 till den storartade staden

Norrköping.

Denna stad är Dresden lik. På fabriker är den rik. Stor är industrien här, liflig också handeln är. Framåt, framåt staden går, blir utwidgad hwarje år.

Öj den slutar i sitt lopp, förr'n den hunnit Malmö opp; slutar kanste än ej då. — Längre, längre will den gå; desför march! gå på, gå på!

Norrköping är en gammal stad, fick sina stadsrättigheter år 1384. Den war förut en stor fiskareplats och hade en hel mängd qwarnar, som drefwos af den förbiflytande strömmen. I Gustaf Adolfs tid nedsatte sig här en mängd tyska arbetare, af dem lärde Norrköpingsboarne sig att med snillets och konstens tillhjelp utweckla sin industri. Norrköpingsboarne woro sträffsamma och utbildade sig i sina ädla företag alltmer och mer. Men länge fingo de ej sitta i lugn. Kriget med sina faser

kom: 1567 uppbrändes staden af de mordlyfne danckarne och 1719 af ryssarne. Norrköping hade ännu många öden att genomgå: flera stora eldswådor hafwa, fördöelsebringade, med sitt heta element pröfwat stadens brännbara ämnen. Den senaste största eldswådan war år 1826. Efter den tiden har Norrköping ständigt gått framåt på industriens winstgifwande bana. Motalaström är såsom drifkraft till wälsignelserik nytta för stadens många fabriker. Norrköping kallas med rätta för "Sweriges Manchester." Det är landets största och lifligaste fabriksstad, åtminstone i klädeswäg. Utmed Motalaström ligga de flesta fabrikerne. Staden, hvars alla gator äro linierata, är rätt wacker att skåda, har liflig sjöfart, anseeligt skeppsbyggeri, samt en stor mängd handwerkare. Icke allenast i industri och handel är staden framstående, utan också i skönhet och byggnadsstil. Öfwer Motala wackra ström, som flyter genom staden, leda flera ståtliga och dyrbara broar. Staden har 3 kyrkor och en wacker Mosaisk synagoga, hwari de här bosatta judarne hålla sin besynnerliga gudstjenst. Utom ofwannämnda kyrkor finnas flera kapeller och s. s. "läsaresalar". Inwånarne äro ungefär 27,000. "Norrköpings fabrikers tillverkningswårde uppgid i början af detta århundrade ärligen till något öfwer 1 million kronor. Att staden gått framåt i sina fabriksaffärer, det synes af att tillverkningswårdet år 1873 uppgid till den höga summan: 8 1/2 millioner kronor. Likwäl war ej häri inberäknade bomullsspinnerierna och wäfwerierne, hwilkas produktion uppgid till nästan lika stor summa, som den ofwannämnda." I stadens närhet ligga flera wackra villor. Af att se dem kan man döma att Norrköpingsherrarne hafwa sinne mer än för att tillverka kläden och annat dylikt: de wilja också äga täcka palatser i det gröna och njuta af fogelsång och friskt landtluft. Från denna nu beskrifna wackra och af hundratals fabriker uppsyllda stad reste jag till den stora byn

Wingåker.

Folket der har, för det mesta, wackra och wälbildade anletsdrag, samt en behaglig och stark kroppsbyggnad. Dess dialekt, klädesdrägt och slädfria seder påminna mycket om Dalsfolket. — Derifrån reste jag till köpingen

Malmököping,

hwarest ingenting märkwärdigt war att se, och således ingenting widare att tala om.

Det war qwäll, då dit jag kom.

Mig det tycktes werkligt som Malmököping en by blott war.

Nästan hwarje gata är folktom. Föga lif är der.

till jernwägsstationen Sparreholm. Derifrån med bantåg till den gamla på Zyris' mångbesjunga strand liggande universitetsstaden

Uppsala.

Stället, der denne stad är belägen, hette i forntiden Östra Åros; det war under detta namn köpsstad och hamnplats för de skepp, som

tillhörde konungen. År 1477 blef Upsala universitetsstad. Den har sedermera lidit af flera eldswådor; den swåraste år 1802. Åfwen domkyrkan, som är den största i Sverige, har wid nämnda tillfällen varit utsatt för samna förödelsebringande element. Efter Helge Zetterwalls från Lund lemnade ritningar skola (tros det) domkyrkans båda torn, m. fl. andra delar af kyrkan ombyggas. — Befant är Upsala mest i våra dagar för sin stora akademi, från hwilken många storartade snillen utgått och blifwit ädla prydnader för fosterlandet.

Från Fyris' stad och Lund
bildningsljust strömmar klart,
lyser som på fästets rund
stjärneskimmer underbart.
Fyris' stad och Lund, de två
äro lika tvenne klara
stjerner i det höga, blå,

hwilka skimra underbara.
Må, orubbliga, de två
facklor uti landet stå!
Alltid troget lyse de,
så att Nordens släkten se
wandra tryggt den sköna bana
efter ljustets segerfana!

Från Upsala reste jag till den lilla mycket åldriga staden

Sigtuna,

jom är troligtwis anlagd af Dlof Stötikonung, och war under en tidsperiod en af landets rikaste och mest prälande städer. Men Stockholms anläggning gjorde att det prunkande och stolta Sigstuna alltmer och mer gif under, tills det blef hwad det nu är: en dunkel slugga af hwad det varit förr. Det gamla Sigstuna, som säges ha blifwit grundlagt af den tappre och gudalike folksnföraren Sigge Fridulfsson Oden, låg på westra sidan af den om forntida minnen hwilskande sjön, wid Sigstnildsberg. Platsen har ända till den store Gustaf Wulfs tid hetat För-Sigtuna, eller Forn-Sigtuna. Ett stycke wäg utanför det nuwarande Sigstuna ligger den gamla kungsgården Wenngarn, som är mycket omtalad i sagan om Difa. —

Derifrån reste jag
en wacker solstensdag

till

Wargholms

lilla stad
och war i hägen hjertligt glad,
för det jag varit re'n i öfwer hundra städer,
och ägde likawäl båd' mynt och stor och kläder.
Se'n Wargholms fästning, stad och badhus sett jag hade,
i wäg jag strax på stund ned till ångbåten lade.

Propellen dref med fart
ångbåten fram på sjön,
och upphann derför snart
den wackra Lidingsön.
Mång fridfull koja der
bland bergen uppförd är.
Jag wackra willor såg
stå speglande sig i
den lungna Mälarns wäg. —

Wi Lidingsön förbi
snart woro. — Stockholm re'n
framträdde för wår syn.
Skönt wårdagssolen sten
från silfwerhwita styn.
Min strifbof fram jag drog.
I hand jag peimann tog,
stref, inspirerad, då
en sång, som börjar så:

Selsning till

Stockholm.

Hell dig, du Birgers stolta stad
med dina gator, rad wid rad!
Häll dina flott och torn, de höga,
som nu framskymta för mitt öga!

Du stockholmsta omgifning, hell!
Hur skönt att der en sommarqväll
i doftrik grönska swärma, drömma
och lifwets sorg och strider glömma!

Hell dig, du Djurgård, widberömd!
Gj du i fången blifwit glömd.
Iunder dina gröna kronor
qwad Bellman sina sköna toner.

På Haselbacken fångarns bild
är upprest. — Se! skalkaktigt mild
i harpan's sträng han griper satta.
Stör honom ej, dig akta, akta!

O! det war här i denna park
han wandrade med sin monark.
Der bort i norr, dit molnen draga,
der är hans Gustafs sköna Saga. —

Sänd blicken öfwer detta sund,
som återspeglar himlens rund!
Swad lif på denna watten'spegel
af mastar och af snabba segel!

O! hwilken anblick här sig ter —
Här hela Stockholms stad man ser,
omgifwen af de malmar båda,
så jättelika till att skåda.

Hell dig, du Strömparter! der säll
man hör musik hwar sommarqväll.
Norrström, förgylld af dina lågor,
onbrusa dig med sina vågor. *)

Hell dig, du borg, der kungen bor!
Man nalkas dig med wördnad stor.
Allwarligt drömmande du stikar
widt kring i fjerran dina blickar.

Hell dig, du Mosebacke! der
wid utsigt öfwer staden är!
Der kan man skåda stockholm'slifwet
från sjelfwa fogelperspektivet.

Hell er, I Stinnarwikens berg,
som klädda stån med mossans färg!
Er byggnadsform, den allwar'samma,
från nordens jätteberg tycks stamma.

Hell dig, du Mälar'n's bölja klar,
så minnesrik från forntids dar!
Du perla ibland jordens sjöar,
hell dina fjärdar, dina öar! —

Hell dig du muntra Blanch's Café!
(När får wäl dig man folktom se?)
På stidor, win, musik du ljuder,
så att det widt omkring dig ljuder.

Hell dig, du bildstod, Birger jarls,
Berzelii, Gustafs, tolfte Carls!
och er I store Wasars minnen,
som lifwen fosterländska sinnen!

Hell all den skönhet Stockholm ter!
en krona man bland städer ser.
Def tinnars prakt i fjärdars watten
skönt hägrar i den klara natten.

Hell er, I stockholm'sbor! så glad
för er jag lyfta will min hatt
och sluta mig till eder skara;
ty stockholm'sbo jag nu will vara.

*) Likom Blanch's Café, är Strömparterren om afstnarne rikt
upplyst af hundratals gaslägor, som sprida ett klart månlysligt skimmer
öfwer de många stockholm'sboarnes m. fl. glada anleten. Strömparterren
war förr en upplagsplats för siffröskäp, är nu förwanlad till en liten
wacker park med schweizeri, och säges bära prägeln af "ett stycke italienskt
lif midt i Norden."

Stockholm har omkring 155,000 invånare, är öfver 2 mil i omkrets, äger (utom en hel mängd säväl kyrkor som kapeller) 9 hufvudförsamlingskyrkor, ligger dels på holmar, dels på de båda stränderna af Mälarns utlopp i Österfjön, har nära 300 gator och gränder.

Stockholms omgifningar.

Djurgården, Nacka, Solnaströgen och Karlberg äro de herrligaste ställena, som ligga närmast Stockholm. Bland dem är Djurgården det, som mest besökes. Gå till Djurgården en söndags eftermiddag, under den tid af året då den vänliga sommarjolen strålar klar på fästet! — du skall förundra dig öfver det lifliga och brofika folkhimmel, som du der får se. Eller styr dina steg till Haga, Solnaströgen och vägen längre norrut mot det herrliga Ulriksdal, öfverallt i dalar, i buskar, i fogar, på höjder skall du finna naturälskande stockholmare, alla med glada anleten. Man ser dem fira Floras blomsterfest mera lifligt här än hwad man gör i någon annan af landets städer. Få städer i Europa äga ett så skönt läge, som Stockholm. Beundransvärd wacker är des skärgård. Skåda dessa romantiska skogbellädda berg och dessa blomstrand och fridfulla dalar och framförallt dessa glittrande wattenpartier, som utgrena sig på alla håll i och utom staden! — det skall säkert på dig göra ett storartadt och poetiskt intryck. Stockholms romantiska omgifning är alla skalders och poeters käraste wistelseort. Ingenting ljusligare wänte Nikander af än att få swärma omkring från trakt till trakt i detta sängens Eden; och det will wäl hwar och en, som har sinne för den herrliga naturen. Jag älskar föga stadens buller, qualm och folkhimmel (låt vara att jag får wandra bland palatser och allt skönt, som konsten kan upphjuda), tusen gånger hellre will jag wid solnedgången beskåda det tjusande glittret af Ussunda sjöns satta hwälswande wågor. Ingen trakt är mig kärare än trakten kring Ussunda sjö. Denna sjö ligger nordwest om Karlberg, en half timmas wäg från staden. Jag wet ingenting bättre än att här få äga "en liten wrå bland bergen", en liten wrå, som tillhör mig. På Ussunda sjöns stränder skulle jag i qwällen stämma min lyra, just när astonrodnaden förgyller bergens toppar och speglar sig i den kristallklara täcka insjön. Swem instämmer ej då med mig i efterföljande qwäde:

Melodi: "Djuft i hafwet på demantehällen" etc. etc.

Fri från sorg och buller will jag vara,
 sitta glad här i qwällens stund;
 skåda himlahwälfwets sol, den klara,
 när hon sjunker bak fjerran lund.
 Allt så stilla är, så lugnt, ej något rörs;
 min och fogelens säng blott hörs.
 Sär i denna trakt, wid denna lugna sjö
 förnöjd och säll jag lefwa will och dö.

Rättelser: Unger rubriken Sapparanda står: Krig wid Natan 1808,
 läs: 1809.

" " Göteborg står: Kristina Nilson,
 läs: Kristina Nilsons

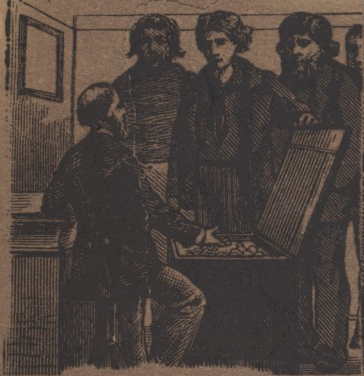
Öfriga mindre fel torde läsarne sjelfwa förstå att rätta.

Frans på en stentippa.

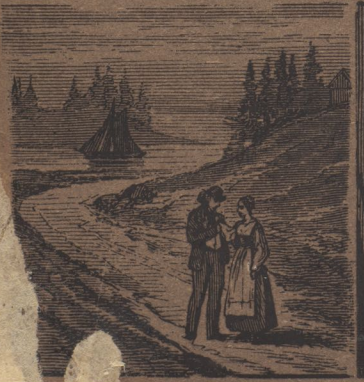
Frans stuter sjöröfvarn.

Frans får belöning.

Frans räddar Lorens dotter.

...ande berättelser, är ganska intressant och finnes till sats i hvarje bokhandel för 50

i om-
ufwud-
inderna
er.

efligaste
den det,
under
— du
om du
vägen
stfar, i
a med
gt här
Europa
er är
dega
atten-
skall
man-
ngen-
tratt
i har
walm
er och
ill jag
s fatta
g Wf-
mmas
ga "en
fjunda-
skon-
alllara
quade:
etc. etc.

in 1808,
n,
ns

Från Chronwall ha utkommit och finnas till salu i bokhandeln.

Nu Gratulationsbot, innehållande 33 gratulationer, passande för sämät yngre som äldre personer	— 25.
Humoristiska Dikter och Sanger	— 17.
Norden för och nu, en fosterländskt dikt, för svenska folket	— 17.
Angskfeppet "Austrias" brand. I samma bot finnas äfven Drum- slagare Dunder, eller han, som hade den polske juden i trunman.	— 12.
62 Nya Psalmer, grundade på Lutherika religionen. Melodierna äro hemtade ur vår svenska psalmbok af år 1819	— 50.
Edward och Brynhilda, en tafsa ur emigrant- och slafslivet, med författarens porträtt. Första delen	— 37.
Andra delen af Edward och Brynhilda med 4 illustrationer, 132 ottavsidor stor	— 90.
Frans och Karin, en bild ur sjömansslivet, indelad i 26 rymma- de och höfmanliga berättelser, 72 sidor stor	— 50.
Till Diken detta år 1877 utkomna:	
Lyriska och Fosterländska Dikter af äfkilligt innehåll	— 40.
Samlade Dikter, tryckta på fint, glättadt papper, med flere vackra illustrationer, i ett band, 440 ottavsidor stort	2: 25.

Regifter till denna bot.

Ålingsås	1. 47.	Jönköping	1. 36.	Mönsterås	1. 15.	Tärefow	1. 52.
Arvika	" 41.	Kalmar	" 15.	Nora	" 31.	Udewalla	" 44.
Asterup	" 31.	Karlskrona	" 13.	Norrköping	" 60.	Ulfershamm	" 47.
Borgholm	" 15.	Karlskrona	" 13.	Norrstela	" 18.	Umeå	" 23.
Borås	" 47.	Karlstad	" 40.	Nyköping	" 33.	Uppsala	" 61.
Bastad	" 51.	Konqels	" 49.	Oscarshamm	" 17.	Wadsjona	" 17.
Embrisch	" 11.	Kongsbada	" 50.	Piteå	" 22.	Warberg	" 51.
Dalarö	" 51.	Kristianstad	" 11.	Sala	" 30.	Wingåter	" 61.
Ekjö	" 17.	Kristinehamm	" 40.	Siata	" 62.	Wenersborg	" 44.
Engelholm	" 52.	Kristiania	" 41.	Standa	" 36.	Westerwit	" 16.
Entöping	" 53.	Kristianopol	" 14.	Stara	" 38.	Westerås	" 30.
Eksharuna	" 58.	Köping	" 31.	Stellesta	" 23.	Wernamo	" 51.
Falkenberg	" 51.	Köpenhamn	" 52.	Stenninge	" 17.	Weriö	" 17.
Falköping	" 32.	Laholm	" 51.	Stofde	" 38.	Wimmerby	" 17.
Falksterbo	" 35.	Landskrona	" 7.	Stockholm bef	" 7.	Wisby	" 15.
Falun	" 25.	Lekand	" 29.	omgifningar	" 63.	Wistad	" 11.
Filipstad	" 40.	Lidköping	" 38.	Strenghås	" 57.	Åmål	" 41.
Frederikshald	" 42.	Lude	" 31.	Strömstad	" 43.	Årebro	" 31.
Gefle	" 25.	Lindköping	" 16.	Sundswall	" 23.	Åregrund	" 18.
Grenna	" 37.	Luleå	" 22.	Säter	" 30.	Åsterfund	" 24.
Göteborg	" 47.	Lund	" 5.	Söderhamm	" 18.	Åsthammar	" 18.
Gulnäs	" 51.	Luleå	" 22.	Söderköping	" 60.	Åstadsö	" 23.
Haparanda	" 18.	Malmö	" 6.	Söderstela	" 18.	Sver Sverige i allmän- het	" 6.
Hedemora	" 30.	Malmö	" 6.	Söderstela	" 18.	Sver Sverige i allmän- het	" 6.
Helsingborg	" 9.	Mariestad	" 55.	Söderstela	" 18.	Sver Sverige i allmän- het	" 6.
Herselund	" 23.	Mariestad	" 55.	Söderstela	" 18.	Sver Sverige i allmän- het	" 6.
Hjo	" 38.	Mariestad	" 55.	Söderstela	" 18.	Sver Sverige i allmän- het	" 6.
Sundsvall	" 25.	Moita	" 17.	Svea	" 55.		

